

RAPORT

Finanțarea partidelor politice în Republica Moldova

Semestrul I, anul 2018

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Promo - LEX

Promovarea democrației și a drepturilor omului

Cuprins

INTRODUCERE.....	3
METODOLOGIA DE MONITORIZARE	3
REZUMAT	4
I. ASPECTE LEGALE PRIVIND FINANȚAREA PARTIDELOR POLITICE	8
1.1 Evoluția cadrului legal privind finanțarea partidelor politice în semestrul I al anului 2018	8
1.2. Implementarea recomandărilor Asociației Promo-LEX formulate până în 2018 cu referință la finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale.....	11
1.3. Organul de supraveghere și control. Reglementări și sancțiuni.....	12
II. RAPORTAREA FINANCIARĂ A PARTIDELOR POLITICE.....	21
2.1. Raportarea partidelor politice. Indici de conformitate și transparență.....	21
2.1.1. Rapoartele semestriale (I) privind gestiunea financiară a partidelor pentru anul 2018	21
2.2. Sursele de finanțare ale partidelor politice	23
2.3. Veniturile și cheltuielile partidelor politice reflectate în rapoarte.....	26
III. MONITORIZAREA CIVICĂ A FINANȚĂRII PARTIDELOR POLITICE ȘI ESTIMAREA CHELTUIELILOR NERAPORTATE	33
3.1. Monitorizarea activității operaționale a partidelor politice	33
3.1.1. <i>Aspecte generale ce țin de gestiunea financiară a partidelor politice</i>	33
3.2. Monitorizarea activității promoționale a partidelor politice	36
3.3. Cheltuielile partidelor politice constatate de monitorii Promo-LEX și nereflectate în raportul anual.....	43
3.3.1 Estimarea cheltuielilor operaționale ale partidelor politice	43
3.3.2 Estimarea cheltuielilor pentru evenimente și promovarea partidelor politice constatate de monitorii Promo-LEX și nereflectate în rapoartele anuale	48
RECOMANDĂRI.....	55
LISTA DE ABREVIERI	57
Anexă.....	59

INTRODUCERE

În perioada august 2016 – iulie 2019, Asociația Promo-LEX implementează programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate” finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). În cadrul acestui proiect, Asociația își propune, inclusiv, elaborarea unor rapoarte de monitorizare a finanțării semestriale și anuale a partidelor politice, în speță, prin prisma activităților desfășurate și a raportării către organul mandatat – Comisia Electorală Centrală (CEC).

În vederea obținerii unei imagini de ansamblu cu privire la situația finanțelor partidelor politice din Republica Moldova pentru semestrul I al anului 2018, Asociația Promo-LEX a evaluat 1682 de formulare ce prezintă activitățile promoționale desfășurate de 14 partide politice – subiecți ai monitorizării civice, 247 formulare ce prezintă activitatea operațională a acestora. De asemenea, au fost analizate 38 de rapoarte financiare semestriale (semestrul I, 2018) ale partidelor politice depuse la CEC, care conțin atât date calitative, cât și cantitative cu privire la acest subiect. În consecință, din totalul de 46 de partide politice înregistrate, în Raport au fost vizate direct formațiunile care au depus rapoarte financiare și/sau a căror activitate a fost observată de către monitori.

Prin monitorizarea civică desfășurată pe întreg teritoriul țării, Asociația Promo-LEX a reconstituit tabloul activităților a 14 partide politice din Republica Moldova desfășurate în perioada de referință. Tabloul reconstituit de monitorii Promo-LEX poate fi vizualizat în imagini foto și video pe www.monitor.md. Aceste activități au fost analizate împreună cu datele financiare indicate în rapoartele semestriale și cele de campanie depuse la CEC, pentru alegerile locale noi din 20 mai 2018. De asemenea, în cazul altor 24 de partide politice au fost examinate doar rapoartele financiare semestriale puse la dispoziția CEC, în condițiile în care monitorii nu au constatat și raportat activități ale acestora în teritoriu.

Prin acest Raport, Asociația Promo-LEX urmărește monitorizarea calității raportării financiare a partidelor, a indicilor de transparență și conformitate cu norma legală, dar și a activității organului mandatat de supraveghere și controlul acestora. Scopul final al Raportului este de a îmbunătăți practicile existente în domeniu și de a preveni cazurile de încălcare a legislației, promovând bunele practici în materie de raportare financiară de către partidele politice.

METODOLOGIA DE MONITORIZARE

Scopul monitorizării este reconstituirea tabloului general al cheltuielilor partidelor pentru perioada semestrului I al anului 2018 și evaluarea corespunderii activității de raportare, evidență și supraveghere cu normele legale în vigoare. Monitorizarea s-a axat pe evenimentele pe care le-au desfășurat partidele politice, inclusiv prin organizațiile lor teritoriale. Conceptual, s-a ținut cont și de acele partide care nu au avut sedii în unitățile administrativ-teritoriale (UAT) de nivelul II, precum și de cele care au desfășurat cel puțin o activitate în teritoriul menționat. În consecință, evaluarea finanțării activității partidelor politice din țară a fost efectuată prin metoda cercetării în teren, a utilizării datelor deschise prin scanarea platformelor online ale subiecților monitorizați (rețelele de socializare – facebook și odnoklassniki ale organizațiilor teritoriale și centrale de partid, pagina web a partidului), în urma consultării surselor locale mass-media (arhiva, bibliotecile), a discuțiilor informale cu actorii din comunitate (Administrația Publică Locală (APL), agenți economici, cetățeni). Deși Asociația Promo-LEX nu este un organ de anchetă, toate constatările sale din procesul de monitorizare din teren au fost însoțite de probe foto și video care au fost plasate pe platforma online www.monitor.md. În procesul de monitorizare au fost implicați 35 de monitori teritoriali (raportați la UAT de nivelul II), 5 coordonatori regionali și membrii echipei centrale a Promo-LEX. Toți monitorii au fost instruiți în ceea ce privește scopurile, metodologia și instrumentele de lucru din cadrul proiectului. Fiecare monitor a semnat codul de conduită al Observatorului Promo-LEX. Echipa

centrală a elaborat formulare tipizate pentru colectarea datelor cantitative și calitative privind activitatea partidelor politice, prin metoda monitorizării. Datele colectate de către monitori în formularele tipizate au fost plasate pe platforma internă și securizată de raportare a Promo-LEX, analizate, validate și sintetizate de către echipa centrală. Analista financiară a comparat informațiile din rapoartele oficiale ale partidelor prezentate la CEC, a analizat informațiile prezentate de monitori, a estimat cheltuielile reale ale partidelor în baza informațiilor raportate din teritoriu. În cele din urmă, a raportat constatările obținute la cadrul legal actual și le-a evaluat conformitatea. Asociația Promo-LEX a solicitat informații clarificatoare de la Comisia Electorală Centrală privind rapoartele financiare semestriale, dar și date despre nr. de contravenții inițiate. Analiza datelor din documentele recepționate a fost, de asemenea, inclusă în raport. Valuta utilizată în acest raport este exprimată în lei moldovenești (lei) la cursul 1 EUR = 19,5 MDL.

REZUMAT

Asociația Promo-LEX a desfășurat monitorizarea civică a finanțelor partidelor politice pentru semestrul I al anului 2018. Raportul de față indică constatările privind finanțarea politică, care au fost preluate din constatările înregistrate de către rețeaua națională de monitori ai Promo-LEX, fiind conectate la datele din rapoartele financiare semestriale depuse la CEC de către formațiunile politice. De asemenea, este reflectată analiza evoluției cadrului legal din perioada vizată, cu privire la finanțarea politică, dar și recomandările de îmbunătățire a legislației formulate în rezultatul monitorizării.

Dacă e să ne referim la analiza cadrului legal, modificarea esențială care s-a produs în semestrul I al anului 2018 a fost introducerea amendamentelor la articolele 26, 27 și 28 din Legea privind partidele politice. Astfel, art. 26 a fost completat cu alin. (4)¹ care reglementează donațiile în numerar din partea persoanelor fizice. Potrivit acestuia, începând cu 1 ianuarie 2019, o persoană fizică, în decursul unui an bugetar, poate să facă donații în numerar unui sau mai multor partide politice în sumă de până la 3 salarii medii pe economie stabilite pentru anul respectiv. Donațiile care depășesc această limită se vor face exclusiv prin operațiuni bancare.

Suplimentar, am asistat la introducerea măsurilor speciale de susținere financiară a partidelor politice care respectă cota de cel puțin 40% candidați femei din numărul total de candidați înaintați în toate circumscripțiile uninominale în alegerile parlamentare, prin introducerea la art. 27. alin. (1) a 10% din cota procentuală anuală (nu mai mult de 0,2% din veniturile bugetului de stat). În continuare, alte 10% din acest quantum anual al subvențiilor din bugetul de stat alocate formațiunilor politice au fost distribuite în felul următor: d) 5% – partidelor politice proporțional cu numărul de femei alese efectiv în funcția de deputat în Parlament pe circumscripții uninominale; e) 5% – partidelor politice proporțional cu numărul de tineri aleși efectiv în cadrul alegerilor parlamentare și ale celor locale generale.” Mai mult ca atât, a fost formulată și direcția de utilizare a banilor și anume „l) cheltuieli pentru programe pentru tineret și femei” prin modificarea art. 28, alin. (1), lit. l).

Promo-LEX atrage atenția asupra faptului că anul 2018 este ultimul an de efectuare a auditurilor interne din partea partidelor politice, potrivit cerințelor legale care stipulează că, începând cu anul 2016, partidele beneficiare de subvenții de la bugetul de stat și care depășesc 1 milion de lei anual, sub formă de venituri acumulate, au obligația de a face audit o dată la 3 ani. Observând periodicitatea cu care trebuie efectuate misiunile de audit, GRECO a sugerat autorităților să „examineze posibilitatea de a crește frecvența auditurilor periodice.” În același timp, Promo-LEX, în nenumărate rânduri, a venit cu recomandarea de a obliga partidele politice să efectueze auditul intern o dată pe an, prin modificarea actualei prevederi legale. Adicional, în avizul său din 7 decembrie 2017, Comisia de la Veneția a reiterat recomandarea sa încă neimplementată ca auditorii să fie certificați în conformitate cu legislația în vigoare pentru a asigura transparența și independența deplină a auditorilor. În plus, CEC ar trebui să aibă, de asemenea, competența de a solicita auditori externi, dacă este necesar, ca parte a funcțiilor sale de supraveghere.

Promo-LEX reiterează și în cadrul acestui raport faptul că interesul public privitor la datele de identificare ale donatorilor partidelor, în speță, locul de muncă al donatorilor suprapus cu suma donată prevalează în ecuația "Protecția datelor cu caracter personal", iar în interesul transparenței finanțării partidelor politice, aceste date merită a fi făcute publice. În opinia Promo-LEX, legea expres obligă CEC să publice în raportul anual domiciliul și locul de muncă al donatorului. În realitate, însă, prin ascunderea acestor date confidențialitatea este protejată în mod nejustificat.

În ceea ce privește mandatul CEC, în calitate sa de organ de supraveghere și control, Promo-LEX bate alarma în privința tratamentului selectiv și preferențial aplicat partidelor politice. În cazul partidelor care întârzie cu prezentarea rapoartelor pentru semestrul I, 2018, CEC pe bună dreptate aplică sancțiuni contravenționale. Cu toate acestea, tratamentul este total diferit în cazul partidelor de la guvernare, în situații pe larg mediatizate în spațiul public legate de o posibilă simulare a colectării cotizațiilor și donațiilor. Cu referire la cele de mai sus, Promo-LEX a constatat, la data de 31 martie 2018, apariția în spațiul mediatic a informațiilor privind o înregistrare audio, potrivit căreia la o ședință a organizației raionale a PDM, și anume a organizației teritoriale Criuleni, membrii de partid semnav Registrele de colectare a cotizațiilor și donațiilor, simulând faptul că ar fi cotizat benevol circa 10% din salariul lunar, în realitate însă nu depuneau acești bani, astfel cu regulile de finanțare.

În aceste condiții, Promo-LEX califică aceste acțiuni drept posibile încălcări ce prezumă eludarea prevederilor legale de finanțare a partidelor politice, în speță a prevederilor de colectare a veniturilor. În cazul în care acțiunile ilicite vor fi probate, acestea sunt pasibile de aplicarea sancțiunilor. Asociația Promo-LEX consideră necesară investigarea exhaustivă și promptă a acestei situații și solicită CEC să intervină pentru clarificarea tuturor detaliilor. Din punctul de vedere al Asociației, CEC are suficiente mecanisme și pârghii pentru a verifica autenticitatea semnăturilor donatorilor¹, dar și respectarea legislației din perspectiva utilizării MCC în conformitate cu actele normative aprobate de SFS. Astfel de acțiuni ar spori gradul de transparență și echitate în procesul de finanțare a partidelor politice din Republica Moldova.

Atragem atenția asupra faptului că atât Promo-LEX, cât și Comisia de la Veneția și OSCE / ODIHR recomandă să fie revizuit actualul regim al sancțiunilor pentru încălcări ale regulilor de finanțare a partidelor și a campaniilor, astfel încât să se garanteze sancțiuni disuasive și eficiente, inclusiv prin mărirea amenzilor administrative. În același timp, trebuie să se înțeleagă și conceptul de pedeapsă proporțională, să fie inclus explicit în toate dispozițiile relevante, în conformitate cu declarațiile anterioare în domeniu ale Comisiei de la Veneția și ale OSCE / ODIHR.

În privința rapoartelor semestriale depuse la CEC, Asociația Promo-LEX constată o conformare de 83% față de norma legală, întrucât 38 de formațiuni din 46 au prezentat rapoartele. În continuare, potrivit datelor de jure prezentate, nici unul din cele 38 de partide care au depus rapoartele la CEC nu a depășit plafonul maxim permis de legislație de colectare a veniturilor - de 110 766 015 lei. Formațiunea politică cea mai apropiată de acesta este PCRM, înregistrând o pondere de 33,71 % din plafonul maxim permis.

Analiza datelor din rapoartele financiare depuse la CEC relevă un echilibru și mai mare a surselor de finanțare ale partidelor în semestrul I al anului 2018 comparativ cu anul 2017, constatând ca și principale - subvențiile de la stat, în sumă de 19 908 403 lei (38 %), donațiile persoanelor fizice, în sumă de 12 859 884 lei (25 %) și cotizațiile de membru - de 12 964 729 lei (25%).

Potrivit rapoartelor depuse la CEC, din cele 38 de formațiuni politice vizate, 22 au indicat venituri cumulate în sumă de 52 233 054 lei și un total al soldului inițial de 68 105 343 lei. Cuantumul

¹ CEC dispune de mecanism de verificare a semnăturilor în listele de subscripție și, prin urmare, poate proba dacă anumite semnături sunt valabile sau nu. Suplimentar, ar putea să sesizeze Procuratura, așa cum aa procedat PSD în cazul referendumului.

cheltuielilor raportate este de 47 092 451 lei cu un sold final de 73 245 946 lei care a fost transferat pe contul partidelor în semestrul II al anului 2018. Celelalte 16 partide nu au indicat venituri și cheltuieli. Dintre partidele cu o singură sursă de venit fac parte 6 formațiuni politice: MPA, PVE, PAD, PPCD PPUCM, PReg – toate mizând în semestrul I, 2018 în exclusivitate pe finanțarea de la bugetul de stat.

În continuare, imperfecțiunea modelului de raport financiar propus de către CEC limitează accesul la totalitatea informațiilor financiare. Lipsa categoriilor de cheltuieli precum „consultanță politică”, „recompense pentru voluntari și agitatori”, dar și lipsa în rapoarte a rubricilor precum “cheltuieli pentru panouri stradale”, “cheltuieli pentru publicitate electronică”, “cheltuieli pentru publicitate promoțională”, cheltuieli pentru publicitate în “presa scrisă”, le permit subiecților raportării să generalizeze datele, minimizând transparența cheltuielilor pe categoriile de cheltuieli menționate. Acest fapt a fost confirmat și de partide în urma interviurilor din anul 2017.

În semestrul I al anului 2018, 38 de partide politice au raportat la CEC un număr de 285 182 membri de partid, 12,97 mln. lei obținuți din cotizații, 19,91 mln. lei - din subvenții, 17,76 mln. lei - din donații, 642 filiale, 229 sedii în locațiune și 203 persoane încadrate. Rezultatele monitorizării civice a finanțelor a 14 partide politice (active) din partea rețelei de monitori Promo-LEX relevă un tablou diferit. Prin urmare, potrivit monitorizării, 14 partide au avut în gestiune în semestrul I, 2018 cel puțin 212 sedii, 226 de persoane angajate și 49 unități de transport în folosință și cel puțin 1716 voluntari. Totodată, aceste partide au desfășurat cel puțin 1645 activități promoționale și evenimente de tipul: întruniri cu cetățenii, campanii politice, campanii sociale, manifestații publice (mitinguri, marșuri), activități statutare (ședințe organizatorice, conferințe), campanii sociale, activități de la ușă la ușă, festivaluri naționale etc. Printre acestea s-a regăsit și un număr de cel puțin 95 de activități de caritate ale Fundațiilor filantropice afiliate partidelor politice.

În rezultatul monitorizării civice, Promo-LEX a identificat inexactitatea raportării cheltuielilor reale și a estimat cheltuieli nedeclarate: atât pentru locațiunea și întreținerea sediilor, cât și pentru cheltuieli de telecomunicații – din partea a cel puțin 10 formațiuni politice, atingând cumulativ un quantum nedeclarat de cel puțin 1 647 706 lei, cheltuieli pentru retribuirea muncii – din partea a 6 formațiuni politice în quantum de 1 627 467 lei. În continuare, Promo-LEX a constatat o raportare lacunară și a cheltuielilor privind activitatea de promovare politică. Astfel, au fost estimate următoarele cheltuieli neraportate pentru: manifestații publice – din partea a 4 partide politice în quantum cumulat de cel puțin 8 845 270 lei; deplasări în țară din partea a 5 partide politice în quantum de cel puțin 111 076 lei, precum și deplasări în afara țării efectuate de 4 formațiuni în quantum de cel puțin 333 413 lei.

Quantumul general al cheltuielilor neraportate estimate de Promo-LEX pentru activitatea operațională a partidelor și cea de promovare politică din semestrul I al anului 2018 este de cel puțin 12 851 514 lei, din partea a 12 formațiuni.

De la semestru la semestru, Promo-LEX constată un decalaj tot mai mare dintre ceea ce s-a raportat la CEC și ceea ce s-a estimat de către asociație. Totodată, Promo-LEX consideră că formațiunile politice vor raporta mai calitativ și transparent cheltuielile, dacă formularul de raport privind gestiunea financiară a partidelor politice va fi modificat prin: separarea categoriei de cheltuieli deplasări în țară și peste hotare în două linii distincte de buget ; separarea categoriei de cheltuieli „Întreținerea și/sau locațiunea sediilor” în două linii distincte de buget; introducerea subcategoriilor de cheltuieli la categoriile majore ale raportului financiar anual, similar raportului financiar pe care concurenții electorali îl prezintă în campaniile electorale. De exemplu: „Cheltuieli pentru recompensele voluntarilor/agitatorilor”, subcategoriile specifice publicității: TV, radio, mijloace de informare electronică, presa scrisă, panouri/publicitate stradală și mobilă etc.; includerea în structura raportului financiar a unei categorii noi de cheltuieli – „cheltuieli pentru consultanță”. Totodată, Promo-LEX consideră esențială necesitatea reglementării publicității politice în perioada dintre alegeri, astfel încât, ca și în campania electorală, aceasta să conțină sintagma “publicitate

politică”, datele de identificare ale entității care a achitat pentru aceasta și data ordinului bancar de plată.

Instrumentul transferului de imagine în activitățile promoționale, de la fundațiile caritabile ori SRL-uri care conțin în denumiri nume de politicieni sau sunt asociate cu anumiți politicieni – lideri de partide politice, la partidele politice, a fost utilizat și în semestrul I al anului 2018 de către cel puțin 3 formațiuni (PDM, PSRM, PPS). În numele acestora au fost desfășurate cel puțin 95 acte de caritate cu cheltuieli estimate de cel puțin 2 480 000 lei. Promo-LEX consideră necesară reglementarea activității fundațiilor din perspectiva implicării acestora în activități cu tentă politică și transfer de imagine în favoarea partidelor politice sau membrilor acestora.

I. ASPECTE LEGALE PRIVIND FINANȚAREA PARTIDELOR POLITICE

1.1 Evoluția cadrului legal privind finanțarea partidelor politice în semestrul I al anului 2018

Finanțarea partidelor politice din Republica Moldova este reglementată de Constituția Republicii Moldova, Codul electoral, Legea nr. 294 din 21 decembrie 2007 privind partidele politice, Legea bugetară anuală, Regulamentul privind finanțarea activității partidelor politice, Regulamentul cu privire la aplicarea mașinilor de casă și control (MCC) pentru efectuarea decontărilor în numerar, Codul contravențional, Codul penal, Codul fiscal și o serie de regulamente și instrucțiuni elaborate de instituțiile mandatate.

Avizele Comisiei de la Veneția asupra sistemului de finanțare politică din Republica Moldova

Asociația Promo-LEX a constatat că în Avizul Comisiei de la Veneția din 15 martie 2018 asupra proiectului de modificare a sistemului electoral² experții internaționali au atras atenția în mod repetat asupra mai multor vulnerabilități nesoluționate în 2017 referitoare atât la finanțarea partidelor politice, cât și a campaniilor electorale.

Astfel, experții internaționali au venit cu propunerea adoptării prevederilor adecvate în domeniul finanțării și supravegherii campaniei, așa cum se recomandă în avizul comun din decembrie 2017³, pentru atenuarea potențialelor efecte negative ale schimbării sistemului electoral. Un accent deosebit a fost pus pe necesitatea adoptării unor măsuri mai ample în vederea contracarării influenței excesive a oamenilor de afaceri locali în circumscripțiile uninominale.

Activitatea legislativă a Parlamentului Republicii Moldova

Pe parcursul semestrului I al anului 2018, în vederea racordării cadrului normativ privind finanțarea activității partidelor politice, Legislativul a aplicat modificări la prevederile legislației în vigoare, și anume la Legea nr. 294 privind partidele politice (în continuare LPP 294).

Modificarea esențială care s-a produs, a fost introducerea la art. 26 alin. 4¹ care reglementează donațiile în numerar din partea persoanelor fizice. Conform acestei modificări, începând cu **1 ianuarie 2019**, o persoană fizică, în decursul unui an bugetar, poate face donații în numerar unui sau mai multor partide politice în sumă de până la **3 salarii medii** pe economie stabilite pentru anul respectiv. Donațiile care depășesc această limită se vor face exclusiv prin operațiuni bancare⁴.

În continuare⁵, la art. 8, alin. (1) au fost schimbate instituțiile care înregistrează formațiunile politice, prevederea având următoarea formulare: „Partidul politic se supune înregistrării de stat la Agenția Servicii Publice în conformitate cu prezenta lege și cu Legea nr. 220/2007 privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, ultima fiind aplicată doar în măsura în care nu contravine prezentei legi”.

² Opinia Comisiei de la Veneția - Aviz nr. 907/2017 ODIHR Nr. Aviz: ELE-MDA / 324/2018 pentru Republica Moldova cu privire la proiectele de legi pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Sistemul Electoral pentru Alegerea Parlamentului) adoptată de Consiliul pentru Alegeri Democratice la cea de-a 61-a ședință (Veneția, 15 martie 2018) și de către Comisia de la Veneția la cea de-a 114-a sesiune plenară (Veneția, 16-17 martie 2018) <https://bit.ly/2Is0j2z>

³ A se vedea Opinia Comisie de la Veneția din decembrie 2017 <https://bit.ly/2NHDzkl>

⁴ Legea nr. 78 din 03.05.2018 cu privire la modificarea și completarea Legii nr. 294/2007 privind partidele politice. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=375878>

⁵ Legea nr. 31 din 16.03.2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. <http://lex.justice.md/md/375028%20/>

Art. 27, alin. (1) va avea următorul conținut: „(1) Partidele politice au dreptul să primească anual finanțare de la bugetul de stat prin intermediul Comisiei Electorale Centrale. Regulamentul privind finanțarea partidelor politice, inclusiv metodologia de calcul, este aprobat de către Comisia Electorală Centrală. Cuantumul alocațiilor pentru acest scop se aprobă în legea bugetară anuală, cota procentuală constituind nu mai mult de 0,2% din veniturile bugetului de stat, cu excepția veniturilor cu destinație specială prevăzute de legislație, și se distribuie după cum urmează:

- a) 40% – partidelor politice proporțional cu performanțele obținute în alegerile parlamentare;
- b) 40% – partidelor politice proporțional cu performanțele obținute în alegerile locale generale;
- c) 10% – partidelor politice care respectă cota de cel puțin 40% de candidați femei din numărul total al candidaților înaintați în toate circumscripțiile uninominale în alegerile parlamentare.

Această majorare se va stabili din suma alocată pentru anul bugetar respectivelor partide:

- d) 5% – partidelor politice proporțional cu numărul de femei alese efectiv în funcția de deputat în Parlament pe circumscripții uninominale;
- e) 5% – partidelor politice proporțional cu numărul de tineri aleși efectiv în cadrul alegerilor parlamentare și al celor locale generale.”

Art. 28, alineatul (1) se completează cu litera l) cu următorul conținut: „l) cheltuieli pentru programe pentru tineret și femei.”

Inițiative ale partidelor politice extraparlamentare de modificare a legislației privind finanțarea partidelor și a campaniilor electorale

La 11 mai 2018, într-o conferință de presă, un partid extraparlamentar, Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS) a venit cu recomandări vizavi de modificarea legislației privind finanțarea partidelor și a campaniilor electorale⁶. Acesta a propus modificarea legislației în felul următor:

- în sensul limitării donațiilor în numerar la sume rezonabile – 2-3 salarii medii pe economie;
- la fel, **permiterea donațiilor în numerar la nivele foarte mici (2-3 salarii medii pe economie)** în condiții de transparență (exclusiv prin transfer bancar) din partea cetățenilor Republicii Moldova domiciliați în afara țării (diaspora);
- modificarea legislației în sensul interzicerii finanțării indirecte a partidelor prin intermediul fundațiilor controlate sau administrate de politicieni;
- clarificarea modului de aplicare și, după caz, modificarea art.43 alin.(7) din Codul electoral, pentru a permite partidelor politice să colecteze în campaniile electorale donații pe conturile sale;
- întreprinderea măsurilor necesare în vederea asigurării că organele responsabile ale statului, în special CEC-ul, verifică în realitate aspectele care țin de finanțarea partidelor politice și îi sancționează pe cei care încalcă legislația (pentru cheltuieli nedeclarate, donații fictive, finanțarea din off-shore, finanțarea prin utilizarea magazinelor sociale etc.). Dacă membrii CEC vor ignora în continuare îndeplinirea competențelor care le revin potrivit literei și spiritului legii, aceștia trebuie demși.

⁶ Partidul Acțiune și Solidaritate a înaintat o listă cu șase precondiții fără de care, potrivit liderilor formațiunii, alegerile parlamentare din 2018 nu pot fi nici măcar parțial libere și parțial corecte. În cadrul unei conferințe de presă, președinta PAS, Maia Sandu, i-a solicitat prim-ministrului Pavel Filip o discuție publică, în fața cetățenilor, la televiziunea națională, la care să prezinte solicitările sale în vederea asigurării unor alegeri libere și corecte.

Activitatea observatorilor naționali și internaționali, a OSC de profil cu scopul îmbunătățirii cadrului legal privind finanțarea partidelor și a campaniilor electorale

Asociația Promo-LEX, în prima jumătate a anului 2018, a elaborat mai multe analize referitoare la situația la zi în domeniul finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale.

Astfel, la 29 ianuarie 2018, Asociația Promo-LEX a publicat o analiză a gradului de realizare a recomandărilor Comisiei de la Veneția din partea Legislativului⁷. În continuare, Promo-LEX a dedus un număr de 32 de recomandări privind schimbarea sistemului electoral în textul Opiniei comune a Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept și a Biroului OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (în continuare "Comisia de la Veneția și OSCE/ODIHR"), dintre care, conform Asociației, 12 (37,50%) au fost executate, 14 (43,75%) – parțial executate și 6 (18,75%) – nu au fost executate.

Dacă e să facem referire strict la recomandările ce vizează finanțarea partidelor și a campaniilor electorale, potrivit analizei, au fost parțial executate recomandările ce țin de cerințe mai cuprinzătoare privind raportarea financiară a campaniilor electorale. Astfel, nu au fost implementate prevederi de acest gen, ele nefiind prezente nici în varianta anterioară a Codului, nici în proiectul transmis spre examinare.

În același timp, Asociația Promo-LEX reiterează faptul că, potrivit monitorizării finanțării campaniilor electorale, categoria de cheltuieli pentru publicitate electorală este cea mai costisitoare (subcategoriile – publicitate stradală, TV), acesta fiind și motivul pentru care inclusiv Promo-LEX a venit cu *recomandarea limitării acesteia pentru a fi create condiții egale și echitabile de competiție electorală pentru toți actorii electorali*. Codul electoral a prevăzut oferirea a cel mult 2 minute pe zi pe durata campaniei electorale la fiecare radiodifuzor pentru publicitate electorală contra plată, fiecărui concurent electoral, în conformitate cu recomandările Comisiei și ale Promo-LEX.

Referindu-ne la recomandarea Comisiei ce stipulează *Timp suficient pentru supravegherea eficientă a rapoartelor financiare*, Promo-LEX a calificat-o drept *parțial executată*, chiar dacă Codul electoral a fost modificat, la art. 43, alin. (1), stabilindu-se ca rapoartele despre mijloacele bănești acumulate și cheltuielile efectuate în campania electorală să fie prezentate CEC săptămânal. Reducerea timpului de depunere a rapoartelor finanțării campaniilor electorale de la 2 săptămâni la 1 săptămână (cele de pe parcursul campaniei) îndeplinește parțial cerința Comisiei de la Veneția; în același timp, obligația de depunere a raportului final cu 2 zile înainte de ziua alegerilor este o măsură limitativă pentru concurenții electorali, aceștia fiind puși în situația de a evita declararea cheltuielilor din ziua alegerilor, astfel încălcând măsurile de transparență. *Promo-LEX a recomandat în nenumărate rânduri extinderea termenului de depunere a rapoartelor finale, astfel încât acestea să fie prezentate peste 2-3 zile după ziua alegerilor.*

La 21 iunie 2018, Promo-LEX a publicat *Raportul privind monitorizarea finanțării partidelor politice. Retrospectiva anului 2017*⁸, în care a constatat mai multe fenomene îngrijorătoare pentru care au formulat recomandări. Acestea se refereau la deficiențele legate de interzicerea donațiilor din partea cetățenilor Republicii Moldova care muncesc în afara țării; nivelul în continuare ridicat al plafoanelor anuale pentru donațiile din partea persoanelor fizice și juridice către partidele politice; lipsa supravegherii și aplicării regulilor privind finanțarea partidelor politice din partea Comisiei Electorale Centrale și a altor autorități mandatate; ineficiența regimului sancțiunilor existente pentru încălcarea regulilor de finanțare a partidelor politice, inclusiv nivelul scăzut al amenziilor contravenționale. Constatând aceste probleme, Promo-LEX a recomandat Legiuitorului, în mod urgent:

⁷ Analiza implementării recomandărilor <https://bit.ly/2sN8mzx>

⁸ *Raportul privind monitorizarea finanțării partidelor politice. Retrospectiva anului 2017*
<https://bit.ly/2N3xWIA>

- completarea art. 29 alin. (3) și (4) din Legea privind partidele politice cu prevederi exprese ce ar obliga CEC să publice datele privind suma donată, identitatea donatorului (numele/prenumele deplin, denumirea și forma organizatorică), domiciliul/sediul și ocupația / locul de muncă sau genul de activitate, atât din rapoartele financiare anuale, cât și din cele semestriale, inclusiv din Anexele acestora;
- reglementarea publicității politice în perioada dintre alegeri, astfel încât publicitatea să fie însoțită de următoarele însemne: sintagma „publicitate politică”, datele de identificare ale persoanei care a achitat pentru aceasta și data ordinului bancar de plată, întru simplificarea procedurii de monitorizare și supraveghere a cheltuielilor partidelor politice;
- modificarea *LPP 294* prin micșorarea plafoanelor donațiilor efectuate de către persoanele fizice și juridice pentru partidele politice, corespunzător nivelului mediu de trai;
- mărirea nivelului amenzilor, ținând cont de faptul că plafoanele amenzilor existente atât cele prevăzute în Codul contravențional, cât și Penal sunt prea mici, mai ales în comparație cu sumele care pot fi donate unui partid politic;
- extinderea șirului de sancțiuni și penalități aplicabile partidelor politice pentru utilizarea resurselor administrative, astfel încât acestea să fie aplicate și în afara campaniilor electorale.

1.2. Implementarea recomandărilor Asociației Promo-LEX formulate până în 2018 cu referință la finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale

În rezultatul monitorizării activității partidelor politice și a finanțelor acestora în perioadele electorale și inter-electorale, Asociația Promo-LEX a elaborat de fiecare dată recomandări pentru autoritățile statului în vederea îmbunătățirii continue a legislației în domeniu. În cele mai recente *Rapoarte de monitorizare a alegerilor locale noi din 20 mai 2018*⁹, Asociația Promo-LEX a atras atenția asupra unui șir de măsuri care necesită a fi adoptate de către autorități în vederea implementării recomandărilor respective. Totodată, pe parcursul semestrului 2018, în *Legea nr.294 privind partidele politice* **au fost implementate** o parte din aceste recomandări, și anume:

- Micșorarea plafoanelor donațiilor în numerar din partea persoanelor fizice în contul „Fond electoral” pentru o campanie electorală la 3 salarii medii lunare pe economie;
- Reducerea perioadei de raportare de la 2 săptămâni la 1 săptămână (rapoartele intermediare) pentru concurenții electorali (exceptând candidații independenți la alegerile locale);
- Restabilirea prevederilor afirmative care – prin finanțarea publică a partidelor politice – încurajează egalitatea de gen.

Pe de altă parte, Asociația Promo-LEX atrage atenția asupra faptului că autoritățile încă necesită să adopte un șir de măsuri în vederea implementării recomandărilor restante reieșite în rezultatul monitorizării activității partidelor politice și a finanțelor acestora în perioadele electorale și inter-electorale¹⁰.

Analizând evoluția legislației privind partidele politice și a celei electorale, Promo-LEX constată că, în prima parte a anului 2018, au fost aduse două îmbunătățiri majore cadrului legal politic care vizează

⁹ *Raport Final al Misiunii Promo-LEX de Observare a Alegerilor Locale Noi din 20 mai 2018*, <https://bit.ly/2wrd47>.

¹⁰ Asociația Promo-LEX a elaborat de fiecare dată recomandări pentru autoritățile statului în vederea îmbunătățirii continue a legislației în domeniu. Acestea au fost formulate în *Rapoartele de monitorizare a alegerilor generale locale din 14 (28) iunie 2015 și a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie (13 noiembrie) 2016*, în Studiul „Strategii, practici și instrumente de finanțare a partidelor politice în Republica Moldova” publicat la 30 martie 2016, precum și în Raportul “Finanțarea partidelor politice în Republica Moldova. Retrospectiva anului 2016” lansat la 3 mai 2017. Toate acestea se regăsesc în *Raportul privind monitorizarea finanțării partidelor politice – Retrospectiva anului 2017*, pag. 15-17 <https://bit.ly/2N3xWIA> și în *Raportul Final privind Alegerile Locale Noi din 20 mai 2018* pag. 53, <https://bit.ly/2wrd47>.

donățiile în numerar și susținerea financiară a femeilor politiciene. În același timp, la fel de îngrijorătoare rămân: deficiențele în privința interzicerii donațiilor din partea cetățenilor Republicii Moldova care muncesc în afara țării; nivelul în continuare ridicat al plafoanelor anuale pentru donațiile private către partidele politice; lipsa supravegherii și aplicării regulilor privind finanțarea partidelor și campaniilor; ineficiența regimului sancțiunilor existente pentru încălcarea regulilor de finanțare a partidelor și a campaniilor, inclusiv prin nivelul scăzut al amenzilor contravenționale.

1.3. Organul de supraveghere și control. Reglementări și sancțiuni

Comisia Electorală Centrală, abilitată cu atribuții conform Codului electoral și prevederilor Legii 294, este organul independent ce asigură supravegherea și controlul finanțării partidelor politice din Republica Moldova¹¹, ceea ce include atât controlul finanțării activității obișnuite a partidelor politice, cât și a campaniilor electorale. Pe lângă CEC, și Curtea de Conturi (CC), în corespundere cu prevederile ce reglementează activitatea acestora, exercită controlul asupra utilizării alocațiilor primite de partidele politice de la bugetul de stat. Atât CEC, cât și CC trebuie să emită instrucțiuni și ghiduri detaliate privind virarea, recepționarea și evidența donațiilor, a contribuțiilor non-financiare în beneficiul partidelor politice și privind utilizarea acestora potrivit destinațiilor stabilite de lege, precum și asupra altor aspecte ce vizează finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale.

CEC are mandatul de a verifica și analiza rapoartele financiare ale partidelor politice, având dreptul să solicite, în acest scop, mai multe informații de la partidele politice și instituțiile publice sau private. Rapoartele sunt publice, întrucât se publică pe site-ul CEC în decurs de 48 de ore după ce au fost recepționate și acceptate, precum și pe site-urile partidelor politice, dacă acestea există.

De asemenea, CEC stabilește și transferă cuantumuri lunare din veniturile bugetului de stat, partidelor politice eligibile. Potrivit art. 27 din Legea privind partidele politice, partidele politice au dreptul să primească anual finanțare de la bugetul de stat, în baza unui regulament aprobat de CEC.

Conform prevederilor art. 29 alin. (4) din Legea privind partidele politice, CEC elaborează și aprobă formulare pentru rapoartele anuale privind gestiunea financiară, care trebuie să conțină informații cu privire la:

- bunurile și veniturile partidului politic, inclusiv gruparea acestor venituri pe tipuri;
- toate donațiile oferite partidului politic, **inclusiv suma donată, identitatea donatorului (numele/prenumele deplin, denumirea și forma organizatorică), domiciliul/sediul și ocupația/locul de muncă sau genul de activitate;**
- obligațiile și cheltuielile partidului politic, altele decât cele din campania electorală, grupate pe cheltuieli operaționale și cheltuieli de gestionare a bunurilor;
- informația contabilă, pentru perioada corespunzătoare, a persoanelor juridice fondate sau controlate în alt mod de partidul politic respectiv. Respectând formularele elaborate de CEC, concurenții electorali depun la organul electoral central rapoartele financiare, care la capitolul mijloacelor primite din donațiile persoanelor fizice conțin: numele/prenumele donatorului, IDNP-ul, anul nașterii, domiciliul și locul de muncă.

Același articol 29, la alin. (3) stabilește că informația conținută în rapoartele anuale ale partidelor politice privind veniturile acumulate și cheltuielile efectuate, inclusiv identitatea donatorilor și sumele donate, precum și informațiile concludente (concluziile) din rapoartele (opiniile) de audit independent sunt plasate pe pagina web a Comisiei Electorale Centrale în termen de 48 de ore de la

¹¹ Art. 30 al Legii 249 privind partidele politice stipulează mandatul organului de supraveghere și control asupra finanțării partidelor politice.

recepționarea și acceptarea lor, precum și pe paginile web ale partidelor politice, în cazul existenței acestora.

În opinia Promo-LEX, legea expres obligă CEC să publice în raportul anual domiciliul și locul de muncă al donatorului. În realitate, însă, prin ascunderea acestor date confidențialitatea este protejată în mod nejustificat.

Promo-LEX a constatat că la 12 ianuarie 2018, prin Hotărârea nr. 698¹², CEC a stabilit cuantumul lunar al subvențiilor de la bugetul de stat pentru anul 2018 destinate partidelor politice, conform performanțelor obținute la alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014 și alegerile locale generale din 14 iunie 2015. În conformitate cu art. 2 alin. (10) din Legea bugetului de stat pentru anul 2018 nr. 279 din 16 decembrie 2016¹³, CEC i-a fost alocată pentru finanțarea partidelor politice suma de 40 000 000 lei. Potrivit art. 27 alin. (1) al Legii nr. 294-XVI din 21 decembrie 2007 privind partidele politice, cuantumul subvențiilor stabilite se distribuie în proporție de 50% – partidelor politice conform performanțelor obținute în alegerile parlamentare și 50% – partidelor politice proporțional cu performanțele obținute în alegerile locale generale. Subvenția lunară pentru fiecare vot valabil exprimat la alegerile parlamentare din 2014 și locale din 2015 este de 1,1102592 lei¹⁴ și, respectiv, de 0,4700385 lei¹⁵.

Subvențiile alocate de la bugetul de stat au fost virate lunar în conturile bancare special destinate în acest sens, deschise de către partidele politice, informația fiind prezentată la CEC. A se vedea tabelul nr. 1, cuantumul subvențiilor lunare alocate partidelor politice și blocului electoral de la bugetul de stat pentru anul 2018, conform performanțelor obținute în alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014.

Tabelul nr. 1. Cuantumul subvențiilor lunare alocate de la bugetul de stat pentru anul 2018 partidelor politice și blocului electoral, conform performanțelor obținute în alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014

Subvenții alocate din bugetul de stat, lei	20 000 000
Numărul de voturi valabil exprimate	1 598 518
Candidați independenți	18 651

¹² Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 1345 din 12 ianuarie 2018
<https://bit.ly/2OtrMD2>

¹³ Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 472-477, art. 943

¹⁴ Sumă stabilită conform formulei de calcul: (20 000 000,00 lei : 1 501 151 de voturi valabil exprimate): 12 luni, unde 20 000 000,00 lei constituie 50% din suma alocăției prevăzute pentru finanțarea partidelor politice, conform Legii nr. 279 din 16 decembrie 2016, iar 1 501 151 reprezintă numărul total de voturi valabil exprimate pentru partidele politice și blocurile electorale, care au obținut performanțe la alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014, conform hotărârii Comisiei Electorale Centrale nr. 3103 din 5 decembrie 2014 „Cu privire la totalizarea rezultatelor alegerilor în Parlamentul Republicii Moldova din 30 noiembrie 2014”, fiind exclus numărul de voturi valabil exprimate obținut de către Partidul Politic „Partidul Comunist Reformator din Moldova” – 78 716 și cel obținut de candidații independenți – 18 651;

¹⁵ Sumă stabilită conform formulei de calcul: (20 000 000,00 lei : 3 545 809 de voturi valabil exprimate) : 12 luni, unde 20 000 000,00 lei constituie 50% din suma alocăției prevăzute pentru finanțarea partidelor politice, conform Legii nr. 279 din 16 decembrie 2016, iar 3 545 809 reprezintă numărul total de voturi valabil exprimate la alegerile locale generale din 14 iunie 2015 (alegerea consilierilor municipali, raionali, sătești (comunali), orășenești, primarilor în primul tur de scrutin) acordate partidelor politice și blocurilor electorale, respectiv candidaților desemnați de către aceștia, conform datelor extrase din procesele-verbale cu privire la totalizarea rezultatelor votării, întocmite de organele electorale ierarhic inferioare.

Partidul Politic "Partidul Comunist Reformator"				78 716				
Numărul de voturi pentru calcul				1 501 151				
Nr. d/o	Partidul Politic			Voturi valabil exprimate	Cuantumul subvențiilor lunare per vot (lei)	Suma subvențiilor lunare (lei)	Suma subvențiilor anuale (lei)	
1	2			3	4	5	6	
1	Partidul Democrat din Moldova			252 489	1,110 2 592	280 328,23	3 363 938,74	
2	Partidul Popular Creștin Democrat			11 782	1,1 102 592	13 081,07	156 972,88	
3	Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr”			11 665	1,1 102 592	12 251,17	155 414,08	
4	Partidul Liberal Democrat din Moldova			322 201	1,1 102 592	357 726,62	4 292 719,39	
5	Partidul Liberal Reformator			24 956	1,1 102 592	27 707,63	332 491,53	
6	Partidul Politic Mișcarea Populară Antimafie			27 846	1,1 102 592	30 916,28	370 995,32	
7	Partidul Național Liberal			6 858	1,1 102 592	7 614,16	91 369,89	
8	Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”			327 912	1,1 102 592	364 067,31	4 368 807,89	
9	Blocul electoral „Alegerea Moldovei – Uniunea Vamală”	Partidul Social Democrat	55 089	1.1 102 592	61 163,07	30 581,53	733 956,83	366 978,41
		Partidul Regiunilor din Moldova				30 581,53		366 978,41
10	Partidul Politic “Democrația Acasă”			2 449	1,1 102 592	2 719,02	32 628,30	
11	Partidul Politic Popular din Moldova	Partidul Republica		12 110	1,1 102 592	13 445,24	161 342,86	
13	Partidul Liberal			154 518	1,1 102 592	171 555, 03	2 058 660,32	
14	Partidul Politic „RENAȘTERE”			4 158	1,1 102 592	4 616,46	55 397,49	
15	Partidul Acțiunea Democratică			2 564	1,1 102 592	2 846,70	34 160,45	

16	Partidul Politic Verde Ecologist	1 360	1,1 102 592	1 509,95	18 119,43
17	Partidul Politic “Uniunea Centristă din Moldova”	633	1,1 102 592	702,79	8 433,53
18	Partidul Politic “Pentru Neam și Țară”	1697	1,1 102 592	1 884,11	22 609,32
19	Partidul Politic “Patrioții Moldovei”	1498	1,1 102 592	1 663,17	19 958,02
	TOTAL	1 501 151		1 666 666,67	20 000 000,00

A se vedea tabelul nr. 2, cuantumul subvențiilor lunare alocate partidelor politice și blocurilor electorale de la bugetul de stat pentru anul 2018, conform performanțelor obținute în alegerile locale generale din 14 iunie 2015.

Tabelul nr. 2. Cuantumul subvențiilor lunare alocate partidelor politice și blocurilor electorale din bugetul de stat pentru anul 2018

Subvenții alocate din bugetul de stat, lei			20 000 000		
Numărul de voturi valabil exprimate pentru consilieri raionali și municipali, orășenești, comunali și sătești, primari în I tur de scrutin			3 776 831		
Candidați independenți			231 022		
Numărul de voturi pentru calcul			3 545 809		
Nr. d/o	Partidul Politic	Voturi valabil exprimate	Cuantumul subvențiilor lunare per vot (lei)	Suma subvențiilor lunare (lei)	Suma subvențiilor anuale (lei)
1	2	3	4	5	6
1	Partidul Liberal Democrat din Moldova	757 210	0,4700385	355 917,84	4 271 014,03
2	Partidul Democrat din Moldova	734 567	0,4700385	345 274,75	4 143 297,06
3	Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	558 028	0,4700385	262 294,63	3 147 535,58
4	Partidul Liberal	437 630	0,4700385	205 702,94	2 468 435,27
5	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	364 345	0,4700385	171 256,17	2 055 074,03
6	Partidul Politic “Partidul Nostru”	349 717	0,4700385	164 380,45	1 972 565,36

7	Blocul electoral „Platforma Populară Europeană din Moldova – Iurie Leancă”	Partidul Acțiunea Democratică	246 735	0,4700385	115 974,94	57 987,47	1 391 699,33	695 849,7
		Partidul Politic Partidul Liberal Reformator				57 987,47		695 849,7
8	Partidul Popular Moldova	Partidul Politic din Republica	21 084	0,4700385	9 910,29		118 923,50	
9	Partidul Național Liberal		19 741	0,4700385	9 279,03		111 348,36	
10	Partidul Politic „Șor”		14 918	0,4700385	7 012,03		84 144,41	
11	Partidul Popular	Partidul Politic Mișcarea Antimafie	9353	0,4700385	4396,27		52755,24	
12	Partidul Politic “Democrația Acasă”		9033	0,4700385	4245,86		50950,29	
13	Blocul electoral	Partidul Social Democrat	6487	0,4700385	3049,14	1524,57	36589,68	18294,84
	“LISTA POPORULUI”	Partidul Politic Uniunea Centristă din Moldova	6487	0,4700385		1524,57		18294,84
14	Partidul Popular	Partidul Politic “Casa Noastră - Moldova”	4705	0,4700385	2211,53		26538,37	
15	Partidul Verde	Partidul Politic Ecologist	3664	0,4700385	1722,22		20666,65	
16	Partidul “RENAȘTERE”	Partidul Politic	2815	0,4700385	1323,16		15877,90	
17	Partidul Socialist Moldova	Partidul din	1477	0,4700385	694,25		8330,96	
18	Partidul Moldova	Partidul Regiunilor din	1475	0,4700385	693,31		8319,68	
19	Partidul Legii și Dreptății		1294	0,4700385	608,23		7298,76	
20	Partidul Democrat	Partidul Popular Creștin	701	0,4700385	329,50		3953,96	
21	Partidul “Patrioții Moldovei”		699	0,4700385	328,56		3942,68	

22	Partidul Popular Socialist din Moldova	131	0,4700385	61,58	738,90
	TOTAL	3 545 809		1 666 666,67	20 000 000,00

Promo-LEX constată că cel puțin 8 partide politice¹⁶ beneficiază anual de alocații de la bugetul de stat ce depășesc suma de 1 mln de lei. Cuantumul total al alocațiilor oferite acestor partide constituie circa 46,22 % din totalul alocațiilor de la bugetul de stat. Prin urmare, insistăm pe ideea verificării mai minuțioase a utilizării banilor publici de către partidele care beneficiază de alocații substanțiale. Corespunzător, considerăm că auditarea doar o dată la trei ani este insuficientă și urmează a fi efectuată mai des. În context, amintim că, *observând periodicitatea cu care trebuie efectuate misiunile de audit, GRECO a sugerat autorităților să „examineze posibilitatea de a crește frecvența auditurilor periodice.” În același timp, Promo-LEX în nenumărate rânduri a venit cu recomandarea de a obliga partidele politice să efectueze auditul intern o dată pe an, prin modificarea actualei prevederi legale*¹⁷.

Adițional, în avizul său din 7 decembrie 2017, Comisia de la Veneția a reiterat recomandarea sa încă neimplementată ca auditorii să fie certificați în conformitate cu legislația în vigoare pentru a asigura transparența și independența deplină a auditorilor. În plus, CEC ar trebui "să aibă, de asemenea, competența de a solicita auditori externi, dacă este necesar, ca parte a funcțiilor sale de supraveghere".

De asemenea, Comisia de la Veneția a recomandat ca auditarea rapoartelor financiare să fie obligatorii pentru toate partidele politice care beneficiază de finanțare publică, și nu doar pentru cele care depășesc anual 1 milion de lei, iar aceste audituri să fie acoperite din fonduri publice pentru a preveni eventualele conflicte de interese.

Tabelul nr. 4. Lista partidelor politice care au acumulat în primul semestru al anului 2018 venituri în lei, cu depășirea plafonului de un milion de lei

		2016		2017		Sem. 1 al a.2018	
	Partid politic	Total venituri, lei	Sold initial, lei	Total venituri, lei	Sold initial, lei	Total venituri, lei	Sold initial, lei
1.	Partidul Liberal Reformator, PLR	1 034 745	0	33 600	473 193	-	-
2.	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova, PSRM	12 088 239	14 590	3 185 850	2 795 460	7 658 692	208 890

¹⁶ Partidul Liberal Reformator, Partidul Socialiștilor din Republica Moldova, Partidul Politic Partidul Nostru, Partidul Comuniștilor din Republica Moldova, Partidul Democrat din Moldova, Partidul Liberal Democrat din Moldova, Partidul Liberal, Partidul Politic Șor.

¹⁷ Art. 31 din Legea nr. 294 stabilește că, începând cu anul 2016, partidele politice ale căror venituri sau cheltuieli anuale depășesc un milion de lei trebuie să efectueze auditul intern cel puțin o dată la trei ani. Auditul trebuie efectuat de către un contabil extern, cu respectarea recomandărilor GRECO. În rezultatul auditului, raportul de audit trebuie depus la CEC odată cu raportul financiar anual. Dacă partidul a beneficiat de subvenții din bugetul de stat, raportul de audit trebuie să fie prezentat și Curții de Conturi. Potrivit rapoartelor anuale depuse la CEC pentru anii 2016 și 2017, în 2019 8 partide politice vor avea obligația de a efectua audit intern (a se vedea tabelul nr. 4).

3.	Partidul Politic Partidul nostru, PN	4 449 845	3 510 765	1 995 208	22 420 086	1 525 910	1 435 334
4.	Partidul Comunștilor din Republica Moldova, PCRM	6 813 380	48 015	27 581 052	4 268 019	4 128 312	33 213 716
5.	Partidul Democrat din Moldova, PDM	53 817 398	8 983	52 135 627	7 504 754	20 476 663	14 999 675
6.	Partidul Liberal Democrat din Moldova, PLDM	9 282 097	750	744 08	6 320 897	4 652 564	10 039 961
7.	Partidul Liberal, PL	4 993 917	8	3 877 123	11 455	2 264 613	6 881 896
8.	Partidul Politic Șor, PPȘ	569 632	0	2 805 947	89 138	7 964 822	14 722

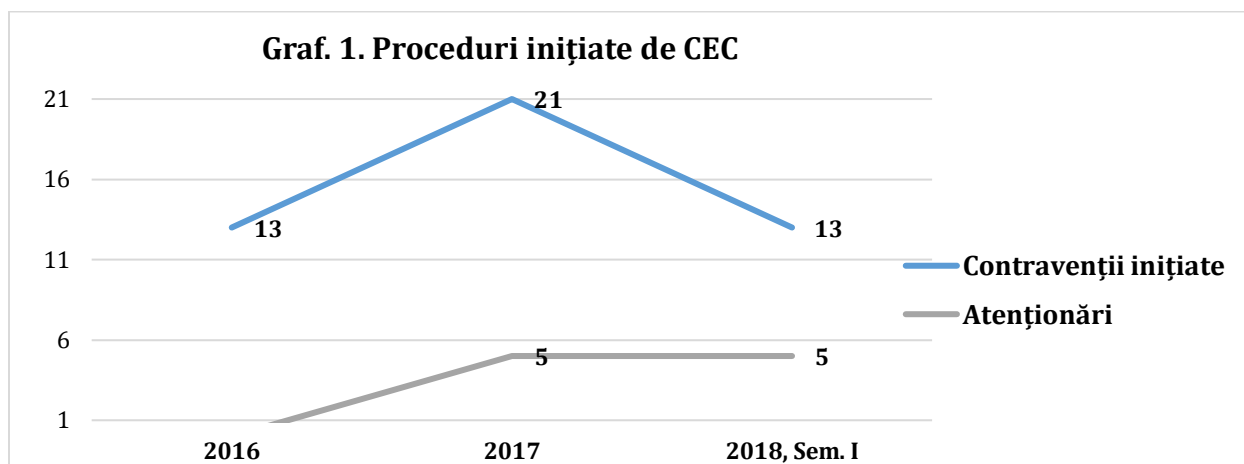
Conform mandatului, pentru neprezentarea rapoartelor semestriale și anuale de către partidele politice înregistrate, CEC citează partidele care nu prezintă rapoartele în termen sau în formatul prevăzut de cadrul legal. Astfel, în ceea ce privește rapoartele partidelor pentru semestrul I al a.2018, la 21 august 2018, CEC a constatat neprezentarea rapoartelor pentru semestrul I din partea a 8 formațiuni politice¹⁸ și prezentarea acestora cu depășirea termenului stabilit din partea a 5 formațiuni¹⁹. Ulterior constatării acestor neconformități, CEC a citat cele 13 partide politice în temeiul art. 48¹ alin. (3) din Codul contravențional, în privința aplicării sancțiunii contravenționale²⁰ în privința persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul acestora.

Potrivit competenței, CEC trebuie să ia act de neprezentarea rapoartelor financiare de către formațiunile politice restanțiere și să le atragă atenția asupra executării obligației legale de a depune rapoartele privind gestiunea financiară. În caz de neprezentare a rapoartelor, urmează să li se aplice sancțiuni, conform legislației în vigoare. Astfel, în 2016, CEC a inițiat procedura contravențională în privința a 13 partide, iar în 2017 - în privința a 14 și, reieșind din informațiile de pe pagina oficială a CEC, în semestrul I, 2018 - a 13 partide (A se vedea graficul nr. 1).

¹⁸ 1. Partidul Politic „Democrația Acasă”; 2. Partidul Socialist din Moldova; 3. Partidul Politic Noua Opțiune Istorică; 4. Partidul Politic „Frontul Salvării Moldovei”; 5. Partidul Politic pentru Unirea Moldovei; 6. Mișcarea Social-Politică „Forța Nouă”; 7. Partidul Republican din Moldova; 8. Partidul Politic Partidul „Renaștere”

¹⁹ 1. Mișcarea Social-Politică a Romilor din Republica Moldova; 2. Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”; 3. Partidul Politic „Partidul Ruso-Slavean din Moldova”; 4. Partidul Politic „Partidul Popular European din Moldova”; 5. Partidul Conservator.

²⁰ Neprezentarea de către partidele politice a rapoartelor privind gestiunea lor financiară în termenul și formatul stabilite de către CEC, inclusiv prezentarea unor date incomplete în raport, se sancționează cu amendă de la 180 la 300 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere; echivalentul a 9000 și 15 000 MDL.

Date obținute în baza rapoartelor anuale și semestriale, publicate de către CEC

În privința rapoartelor semestriale prezentate la 15 iulie 2018 pentru semestrul I, 2018, în hotărârea sa nr. 1792²¹ din 21 august 2018, CEC a menționat partidele politice care nu au prezentat raportul privind gestiunea financiară pentru semestrul I al anului 2018 (PPDA, PSM, PPNOI, PPFSM, PPUM, MSPFN, PRM, PPR) sau cele care au depășit termenul pentru depunerea acestuia (MSPRM, PAS, PRSM, PPEM, PC) și a dispus întocmirea procesului-verbal cu privire la contravenție atât pentru cele care nu au depus rapoartele, cât și pentru cele care au întârziat să depună.

În continuare, Asociația Promo-LEX a constatat, în semestrul I al anului 2018, o situație descrisă în sesizarea PAS din 6 aprilie 2018 adresată CEC cu nr. 1-12/9, cu referire la o înregistrare audio a ședinței activului Organizației Teritoriale Criuleni a Partidului Democrat din Moldova²² care semnalează nereguli, potrivit autorilor sesizării. Motivul sesizării a fost - "modul formal de completare a registrelor cotizațiilor și donațiilor, cu date care nu corespund realității, întrucât persoanele care apar în aceste acte oficiale ca fiind plători de cotizații sau donatori nu au în realitate aceste calități". Adicional, sesizarea indică că atât președintele OT Veaceslav Burlac, cât și secretarul executiv Maria Loghin confirmă, din propriile declarații, că banii declarați formal ca fiind cotizații sau donații din partea membrilor din raion vin din partea unor persoane anonime. Aceste fapte, potrivit sesizării, sunt interzise în Legea nr. 294 privind partidele politice, prin art. 26, alin (6), lit. c).

La 8 august 2018, Comisia a răspuns sesizării PAS prin demersul CEC nr. 8/2562, cu referire la încălcarea de către PDM a modului de evidență/încasare a cotizațiilor membrilor de partid și a donațiilor de la persoanele fizice. Astfel, demersul CEC stipulează „în vederea elucidării celor menționate în sesizare, la data de 17 aprilie [...] CEC a solicitat PDM prezentarea, în termen de 7 zile calendaristice de la data recepționării, a explicațiilor de rigoare și documentelor contabile prevăzute la punctele 2-22 și 32 din Regulamentul privind finanțarea activității partidelor politice. La data de 26 aprilie 2018, prin răspunsul înregistrat la Comisie sub nr. CEC-7/7636, PDM și-a expus considerentele vizavi de sesizare, cu anexarea documentelor contabile primare aferente încasării sumelor cotizate de către membrii de partid din raionul Criuleni și a documentelor privind donațiile primite de la persoanele fizice din același raion. [...] În privința înregistrării audio difuzată la postul de televiziune Jurnal TV, la care se face referință în sesizare, PDM susține că este imposibil de a concluziona doar în baza unei înregistrări audio. Or, în cadrul verificărilor interne, s-a stabilit că în adresa organelor de control ale PDM nu a parvenit nici o plângere sau obiecție în privința unor presupuse donații sau cotizații fictive. În același timp, PDM a interpellat Inspectoratul de poliție al raionului Criuleni, iar, potrivit răspunsului nr. 4104 din 25 aprilie 2018, Inspectoratul a informat că pe parcursul anului 2017 și până la moment nu au fost înregistrate anumite plângeri privind

²¹ Hotărârea CEC nr. 1792 din 21 august 2018 cu privire la rapoartele privind gestiunea financiară a partidelor politice pentru semestrul I 2018, <https://bit.ly/2QOhL4h>

²² <https://bit.ly/2A6AxOF>

colectarea plăților fictive de către PDM”. În demersul CEC mai sunt enumerate informațiile ce se referă la prevederile Legii privind partidele politice, în speță prevederile legale ce vizează modalitatea de încasare, evidență și reflectare a donațiilor primite de la persoanele fizice, iar în încheiere CEC conchide prin constatarea „lipsei temeiului juridic de atragere la răspundere conform art. 31¹ alin. (1) și (2) din Legea nr. 294 privind partidele politice și pct. 89-91 din Regulamentul privind finanțarea activității partidelor politice”. Suplimentar, CEC a mai menționat că „nu poate da o calificare înregistrării audio la care se face referință în sesizare de vreme ce nu are competență de anchetă, ci adoptă decizii cu votul majorității membrilor doar în baza probelor prezentate ce corespund cerințelor de admisibilitate.”

Referindu-se la cele de mai sus, Promo-LEX a constatat, la rândul său, la data de 31 martie 2018 apariția în spațiul mediatic a informațiilor privind o înregistrare audio, potrivit căreia la o ședință a organizației raionale a PDM, organizația teritorială Criuleni, membrii de partid semneau Registrele de colectare a cotizațiilor și donațiilor conform cărora ar fi cotizat benevol circa 10% din salariul lunar, în realitate însă nu depuneau acești bani, manipulând astfel regulile de finanțare. În aceste condiții, Promo-LEX califică aceste acțiuni drept posibile încălcări ce prezumă eludarea prevederilor legale de finanțare a partidelor politice, în speță a prevederilor de colectare a veniturilor. În condițiile în care acțiunile ilicite vor fi probate, acestea pot atrage atât sancțiuni contravenționale, cât și penale. Asociația Promo-LEX consideră necesară investigarea exhaustivă și promptă a acestei situații și solicită CEC să sesizeze organele competente ca să intervină pentru clarificarea tuturor detaliilor. Din punctul de vedere al Asociației, CEC are suficiente mecanisme și pârgii pentru a verifica autenticitatea semnăturilor donatorilor²³, dar și respectarea legislației din perspectiva utilizării MCC în conformitate cu actele normative aprobate de SFS. Astfel de acțiuni ar spori gradul de transparență și echitate în procesul de finanțare a partidelor politice din Republica Moldova.

Amintim că, în raportul de monitorizare pentru anul 2017²⁴, Promo-LEX a apreciat efortul CEC în ceea ce privește luarea de atitudine în calitatea sa de organ de supraveghere și control al finanțării partidelor politice, atunci când a avertizat partidele pentru mai multe neconformități în completarea raportului privind gestiunea financiară pentru anul 2017²⁵. În cazul celor 7 formațiuni care au admis în 2017 neprezentarea sau prezentarea incompletă a registrelor cotizațiilor de membru: PSM, MSPFN, FSM, PReg, PSP, PCRM, PUN, au fost aplicate doar avertizări. În schimb, în 2018, în cazul celor 5 partide care au depășit termenul pentru depunerea raportului pentru semestrul I al anului 2018 (MSPRM, PAS, PRSM, PPEM, PC), acestora le-au fost întocmite procese-verbale contravenționale, iar acuzațiile aduse cu referire la PDM au fost percepute ca fiind neîntemeiate.

Asociația Promo-LEX bate alarma în privința tratamentului selectiv și preferențial aplicat partidelor politice. În cazul partidelor care întârzie cu prezentarea rapoartelor pentru semestrul I, 2018, CEC pe bună dreptate aplică sancțiuni contravenționale. Cu toate acestea, tratamentul este total diferit în cazul partidelor de la guvernare, în situații pe larg mediatizate în spațiul public legate de o posibilă simulare a colectării cotizațiilor și donațiilor.

²³ CEC dispune de un mecanism de verificare a semnăturilor în listele de subscripție și, prin urmare, poate proba dacă anumite semnături sunt valabile sau nu.

²⁴ Raportul „Finanțarea Partidelor Politice – Retrospectiva anului 2017”, pag. 31, <https://bit.ly/2N3xWIA>

²⁵ Printre deficiențele indicate de CEC s-a regăsit: lipsa reflectării informației privind modalitatea de plată a cotizațiilor din partea unui partid politic (numele căruia nu l-a divulgat); neprezentarea sau prezentarea incompletă a registrelor cotizațiilor de membru din partea a 7 formațiuni: PSM, MSPFN, FSM, PReg, PSP, PCRM, PUN; neprezentarea registrelor donațiilor de către 3 formațiuni: PSM, MSPFN, FSM; neprezentarea registrului donațiilor sub formă de proprietăți, bunuri, servicii gratuite în condiții mai avantajoase decât valoarea comercială din partea a 2 partide: PSM, MSPFN; reflectarea incorectă a informațiilor cu conotație financiară din raport din partea a 5 formațiuni (sold inițial, sold final, totalul surselor de finanțare și totalul cheltuielilor, donații, etc.); neprezentarea informației lunare privind cheltuielile partidului din sursele bugetului de stat din partea unei formațiuni politice - PPDA.

Promo-LEX reiterează și de această dată că regimul sancțiunilor actuale pentru încălcări ale legislației partidelor și regulilor de finanțare a campaniilor este inefficient și nu încurajează respectarea legii. În plus, nivelurile amenzilor disponibile în temeiul prevederilor Codului contravențional și penal menționate mai sus - în unități convenționale - sunt prea mici, mai ales în comparație cu sumele care pot fi donate unui partid sau alocațiile de la bugetul de stat ce pot fi încasate de partidele politice. Prin urmare, Promo-LEX consideră oportună mărirea amenzilor peste nivelul actual.

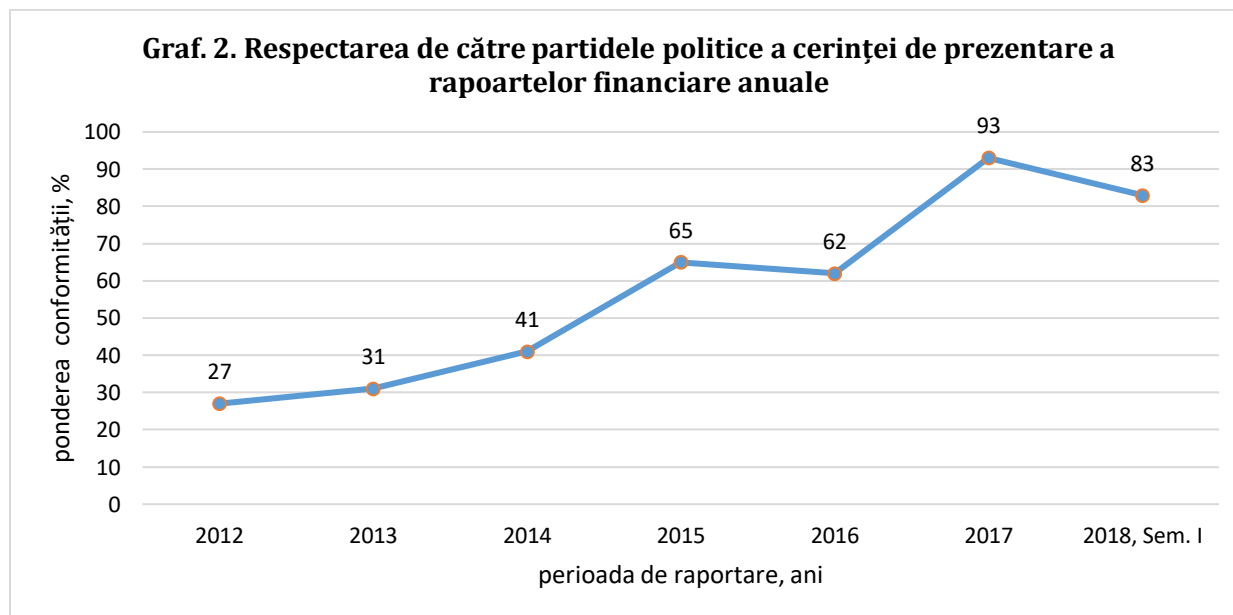
Mai mult ca atât, Comisia de la Veneția și OSCE / ODIHR recomandă să fie revizuit actualul regim al sancțiunilor pentru încălcări ale regulilor de finanțare a partidelor și a campaniilor, astfel încât să se garanteze sancțiuni disuasive și eficiente, inclusiv prin creșterea nivelului amenzilor administrative. În același timp, trebuie să se înțeleagă și conceptul de pedeapsă proporțională, să fie inclus explicit în toate dispozițiile relevante, în conformitate cu declarațiile anterioare în domeniu ale Comisiei de la Veneția și ale OSCE / ODIHR.

II. RAPORTAREA FINANCIARĂ A PARTIDELOR POLITICE

2.1. Raportarea partidelor politice. Indici de conformitate și transparență

În concordanță cu art. 29 (1) din Legea nr. 294 din 21 decembrie 2007 privind partidele politice și p. 65 din Regulamentul privind finanțarea activității partidelor politice, aprobat prin hotărârea CEC nr. 4401 din 23 decembrie 2015, partidele politice au obligația de a prezenta semestrial și anual la CEC rapoarte privind gestiunea financiară.

Asociația Promo-LEX constată un mic regres la capitolul raportării partidelor privind gestiunea lor financiară. Dacă pentru anul integral 2017 – 42 de partide din 45 au depus rapoarte anuale la CEC, pentru semestrul I al anului 2018, au raportat 38 de formațiuni politice din 46, astfel înregistrându-se o pondere de 83% de conformare față de norma de raportare, comparativ cu 93% în 2017 (A se vedea Graficul 2).

Date obținute în baza rapoartelor anuale și semestriale, publicate de către MJ și CEC

2.1.1. Rapoartele semestriale (I) privind gestiunea financiară a partidelor pentru anul 2018

Constatările Promo-LEX arată că până la data de 15 iulie 2018, 33 din 46 de formațiuni politice înregistrate la MJ au prezentat rapoarte semestriale autorității mandatate²⁶. Odată cu depășirea termenului stabilit, în intervalul de după 15 iulie 2018, alte 5 formațiuni politice²⁷ au prezentat rapoartele obligatorii. Celelalte 8 formațiuni politice²⁸ nu au prezentat rapoarte semestriale.

Asociația Promo-LEX a constatat că din 38 de partide care au raportat la CEC, în 7 cazuri rapoartele partidelor politice au fost deficiente, și anume: Partidul Politic Partidul Regiunilor din Moldova, Partidul Politic Partidul Unității Naționale, Partidul Conservator, Mișcarea Social-Politică a Romilor din RM, Partidul Politic Partidul Agrar din Moldova, Partidul Politic “Casa Noastră - Moldova”, Partidul Liberal Reformator. Deficiența constă în necompletarea liniilor de buget cu informație financiară, fapt pentru care, potrivit legislației, formațiunile puteau fi sancționate, însă nu au fost. Din 38 de partide, 1 este pasibil de răspundere contravențională, întrucât a raportat sedii în locațiune, fără a raporta cheltuieli legate de întreținerea acestora (PAM).

Pe parcursul semestrului I al anului 2018, au fost organizate alegeri locale noi la care au participat 14 formațiuni politice²⁹. Din datele publicate pe pagina web a CEC, printre partidele care nu au prezentat rapoarte financiare de campanie se numără PPCNM și PPPVE, întrucât au fost în imposibilitate legală de a-și deschide cont bancar, astfel fiind în imposibilitate legală de a efectua cheltuieli de campanie electorală³⁰. În continuare, doar 9 din 12 formațiuni politice au inclus în rapoartele semestriale (I) pentru 2018 cheltuieli de campanie în sumă de 9 609 576 lei. În același timp, 3 formațiuni nu au reflectat astfel de cheltuieli în rapoartele pentru semestrul I al 2018 - PPPDA nu a raportat cheltuieli de campanie în sumă de 552 021 lei, PRSM – 20 600 lei și PPDA care a prezentat raport de campanie, însă nu a prezentat raport semestrial I, 2018³¹.

Din cele 38 de partide care au depus rapoarte semestriale la CEC, 17 partide³² nu au pagini oficiale, respectiv, acestea nu au publicat date privind gestiunea lor financiară semestrială. Din celelalte 21 de formațiuni politice care au pagini web, doar 7 au publicat rapoartele semestriale (I) 2018³³, dintre care doar o formațiune politică (PAS) publică informația respectivă nu doar semestrial, ci și în mod lunar, așa cum prevede art. 29, alin. 3 al LPP nr. 294³⁴ (A se vedea graficul nr. 3).

²⁶ PLD, PE, MSPFN, PUN, PPCD, PSD, PSRM, PReg, PPNT, PDM, PUCM, PVE, PPEM, PLDM, PL, PLR, PRSM, PPPDA, PMAE.

²⁷ PAM, PPRM, PC, PFSM, PPDA, PAS, PCRM, PCNM, PAD, MPA, PL, MPSN, PN, PPS, PMUEM.

²⁸ PSM, PPUM, PNOI, PE, PPDM, PPM, PSM, PReg, PSP, PRM.

²⁹ PSRM - 6 candidați, PDM - 6 candidați, PCRM - 4 candidați, - 3 candidați, PL - 2 candidați, PPPDA - 2 candidați și PAS - 1 candidat. Cei mai mulți concurenți au fost înregistrați pentru funcția de primar al s. Mereni

(r. Anenii Noi) - 7 candidați și al s. Răcovăț (r. Sorocă) - 5 candidați. Niciun candidat nu și-a retras candidatura

³⁰ Demersul PPCNM <https://bit.ly/2P0Ld6G>; Demersul PVE <https://bit.ly/2N9X8x6>

³¹ Raportul final ALN 2018 PPPDA <https://bit.ly/2DEYksl>; Raportul final ALN 2018 PRSM <https://bit.ly/2OUAHgV>
Raportul final ALN 2018 PPDA <https://bit.ly/2IQOVpr>

³² PAD, PPP, MPSN, PPCD, PMUEM, PMAE, PLD, PE, PFSM, PAM, PPNT, PPUCM, MSPSN, PPCNM, MPA, PPVP, PRSM.

³³ PDM, PPPDA, PAS, PSRM, PLDM, PReg, PPEM,

³⁴ Potrivit normei legale, informația conținută în rapoartele anuale/semestriale ale partidelor depuse la CEC se publică (...) și pe paginile web ale partidelor politice, în cazul existenței acestora.

Graficul nr. 3. Date generale prezentate în rapoartele semestrale pentru 2018(I)

2.2. Sursele de finanțare ale partidelor politice

Potrivit Legii nr. 294 privind partidele politice, art. 25 alin. (1) și Regulamentului CEC privind finanțarea partidelor politice, pct. 4, sursele de finanțare ale partidelor politice sunt a) cotizațiile; b) donațiile; c) subvențiile de la bugetul de stat; d) alte venituri legale obținute și prevăzute în mod expres în statutul partidului politic și care nu sunt interzise prin lege³⁵. Totodată, legea prevede expres că partidele politice nu pot folosi alte surse de finanțare decât cele prevăzute la alin.(1). În corespundere cu alin. (5) al aceluiași articol, veniturile obținute din sursele legale de finanțare se scutesc de impozit sau se impozitează în conformitate cu prevederile Codului fiscal.

De menționat că, potrivit legii, veniturile anuale ale unui partid politic provenite din cotizații de membru și donații nu pot depăși echivalentul a 0,3% din veniturile prevăzute în bugetul de stat pentru anul respectiv. Astfel, pentru anul 2018, acest plafon s-a ridicat la 110 766 015 lei³⁶.

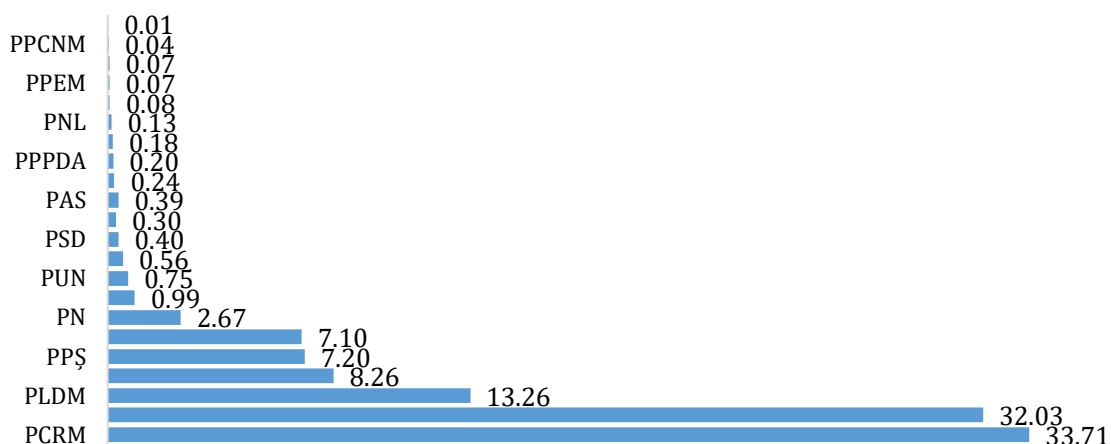
Potrivit rapoartelor anuale, nici unul din cele 38 de partide care au depus rapoartele la CEC nu a depășit acest plafon. Partidul care este cel mai aproape de acesta este PCRM, înregistrând o pondere de 33,71 % din plafonul maxim permis, cu venituri declarate de 4 128 312 lei și o sumă de 33 213 716 lei rămasă pe cont din anul precedent (sold inițial), deci cumulativ suma de 37 342 028 lei. (A se vedea graf. nr. 4)³⁷

³⁵ Prevederile legale stipulează că partidele politice pot obține venituri, inclusiv din activitatea editorială, activitatea legată nemijlocit de administrarea proprietății, precum și din alte activități ce aduc venituri pentru nevoile partidului, conform art. 24 alin. (3) al LPP nr. 294.

³⁶ Rezultatul a fost obținut în contextul în care veniturile din bugetul de stat pentru anul 2018 au constituit 36 922 005,0 mii de lei <https://bit.ly/2xMMLKU>

³⁷ Graficul nr. 4 conține ponderile obținute în urma însumării cifrei veniturilor acumulate cu cea a soldului inițial, divizate la plafonul maxim stabilit pentru anul 2018 – 110 766 015 lei.

Graficul nr.4 Ponderea veniturilor acumulate din plafonul maxim stabilit, %

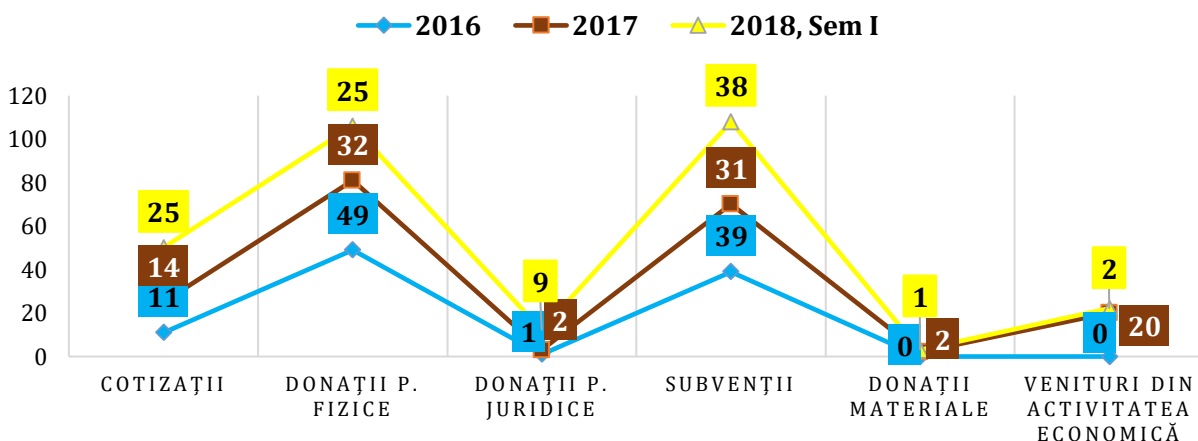

Date obținute în baza rapoartelor semestriale, publicate de către CEC

Promo-LEX își reiterează recomandarea anterioară cu privire la modificarea prevederii plafonului maxim anual de acumulare a veniturilor, permis partidelor politice. Ținând cont de faptul că acest plafon este unul mai mult decât suficient, Asociația recomandă Legislativului modificarea art. 26 alin. (3) al Legii 294 privind partidele politice prin introducerea în enunțul “provenite din cotizații de membru și donații” a sintagmei “și subvenții de la stat”, astfel asigurându-se că plafonul maxim permis de lege să vizeze și o a treia sursă de venit – subvențiile de la stat.

Rapoartele semestriale ale partidelor politice pentru semestrul I al anului 2018 denotă că principala sursă de finanțare a acestora au constituit-o subvențiile de la bugetul de stat din totalul veniturilor pentru perioada indicată, în sumă de 19 908 403 lei (38 %), următoarele surse de finanțare cu aceeași pondere fiind donațiile persoanelor fizice, în sumă de 12 859 884 lei (25 %) și cotizațiile de membru, în sumă de 12 964 729 lei (25%) și, în final, donațiile din partea persoanelor juridice – 4 900 000 lei (9%), veniturile din activitatea economică în sumă de 918 805 lei (2%) și alte venituri provenite din donații materiale/servicii prestate, în sumă de 681 233 lei (1%) (A se vedea graficul nr. 5).

GRAF. 5. SURSELE DE FINANȚARE ALE PARTIDELOR POLITICE 2016-2017-2018(I), %

Date obținute în baza rapoartelor anuale și semestriale, publicate de către CEC

Promo-LEX constată o echilibrare și mai pronunțată a surselor de finanțare ale partidelor în semestrul I al anului 2018, constatând că principalele sunt donațiile, subvențiile de la stat, cotizațiile și donațiile din partea persoanelor fizice. Doar un partid politic (PPȘ) a înregistrat donații din partea persoanelor juridice, în pondere de 9%.

Așa precum, potrivit OSCE/ODIHR³⁸, legislația ar trebui să aibă rolul de a crea un echilibru între contribuțiile publice (alocațiile de la bugetul de stat) și cele private (donații, cotizații) ca surse de finanțare a partidelor politice, Promo-LEX, în perioada monitorizată, constată apropierea practicii colectării veniturilor de către formațiunile politice din Republica Moldova față de standardul enunțat. Totodată, în nici un caz, alocarea fondurilor publice nu ar trebui să limiteze sau să interfereze cu independența unui partid politic.

Astfel, pentru prima jumătate a anului 2018, co-raportul dintre finanțarea publică și cea privată este de 38% la 62%, ceea ce reprezintă un proces echitabil de repartizare a resurselor. Totodată, este esențial să observăm destinația utilizării fondurilor de la stat, astfel încât acestea să fie folosite în principal pentru activități de consolidare a partidelor și nu exclusiv pentru campanii electorale.

Sursele de finanțare ale partidelor sunt constituite din:

- cotizații din partea membrilor de partid pentru 11 formațiuni (PDM, PLDM, PSRM, PL, PCRM, PAS, PPPDA, PN, PUN, PPȘ, PNL) în sumă totală de 12 964 729 lei;
- donații financiare a 3 941 persoane fizice în sumă de 41 265 119 lei pentru 12 formațiuni (PDM, PLDM, PSRM, PL, PCRM, PAS, PPPDA, PLR, PUN, PPCNM, PPRM, PPEM);
- donații din partea a 2 persoane juridice pentru o formațiune politică în sumă de 4 900 000 (PPȘ);
- donații materiale în sumă totală de 1 087 325 lei pentru 6 formațiuni (PLDM, PAS, PPPDA, PN, PLR, PPȘ)

Conform analizei MO Promo-LEX, două partide politice (PUN-2 donatori, PPȘ-17 donatori) a înregistrat donații cu indicele - "mari" – de la 75 mii până la 1 mln lei, persoane fizice. Aceștia cad sub incidența pct. 20 din Regulamentul CEC privind finanțarea activității partidelor politice, în speță, în ceea ce privește necesitatea verificării de către Serviciul Fiscal de Stat a provenienței contribuțiilor financiare virate concurenților electorali.

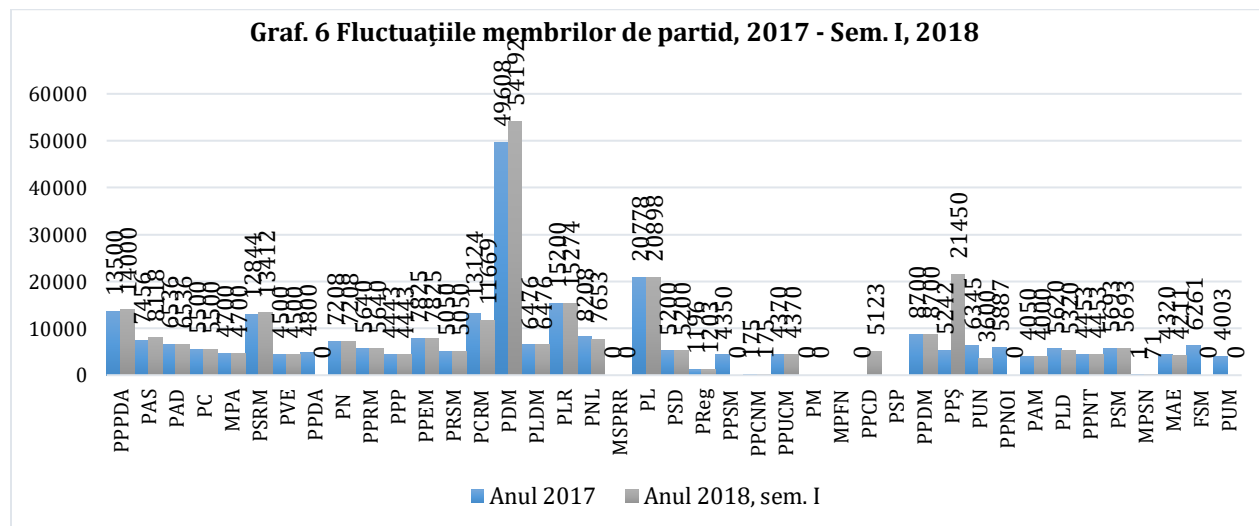
La capitolul cotizații, analiza Promo-LEX constată faptul că, deși 35 din 38 de partide au raportat membri³⁹, doar 11 formațiuni au indicat colectarea cotizațiilor de membru în semestrul I, 2018 (PPȘ, PDM, PN, PAS, PUN, PPPDA, PSRM, PCRM, PL, PNL, PLDM). Alte 10 formațiuni beneficiare de subvenții de la bugetul de stat nu au colectat cotizații în semestrul I al a.2018 (MPA, PSD, PPCD, PPUCM, PReg, PPRM, PAD, PVE, PPCNM, PLR). Îngrijorător este faptul că 6 partide din ultimele enumerate și-au bazat activitatea doar pe subvenții, astfel neavând nici o altă sursă de venit (MPA, PVE, PAD, PPCD, PPUCM, PReg).

În continuare, potrivit rapoartelor financiare semestriale prezentate la CEC de către 38 de partide politice care au raportat membri, reiese că numărul total al membrilor de partid pentru semestrul I al anului 2018 a fost de 285 182, iar conform informației prezentate la CEC de către partidele politice pentru 2017, acesta a fost de 295 146 persoane. Prin urmare, constatăm o diferență negativă, de 9 964 persoane, în contextul în care în primul caz au depus rapoarte 38 de partide, iar în ultimul - 39

³⁸ Extras din Liniile directorii ale OSCE/ODIHR privind Cadrul legal al partidelor politice, <http://cesko.ge/res/docs/8600.pdf>

³⁹ 3 formațiuni politice nu au raportat membri de partid, indicând cifra 0 la rubrica respectivă din raportul Financiar (PSP, MSPRM, PMUEM).

de formațiuni politice (a se vedea graficul nr. 6). Totodată, observăm că, în semestrul I al anului 2018, 5 partide au supliniri de membri de partid: PPȘ – 16 208, PDM – 4 584, PAS – 662, PSRM – 568, PPPDA – 500; pe de altă parte, printre partidele care au pierdut cei mai mulți membri se numără 3 formațiuni: PUN – 2 745, PCRM – 1 455, PNL – 555.

Date obținute în baza rapoartelor anuale (2017) și semestriale (sem. I 2018) publicate de către CEC

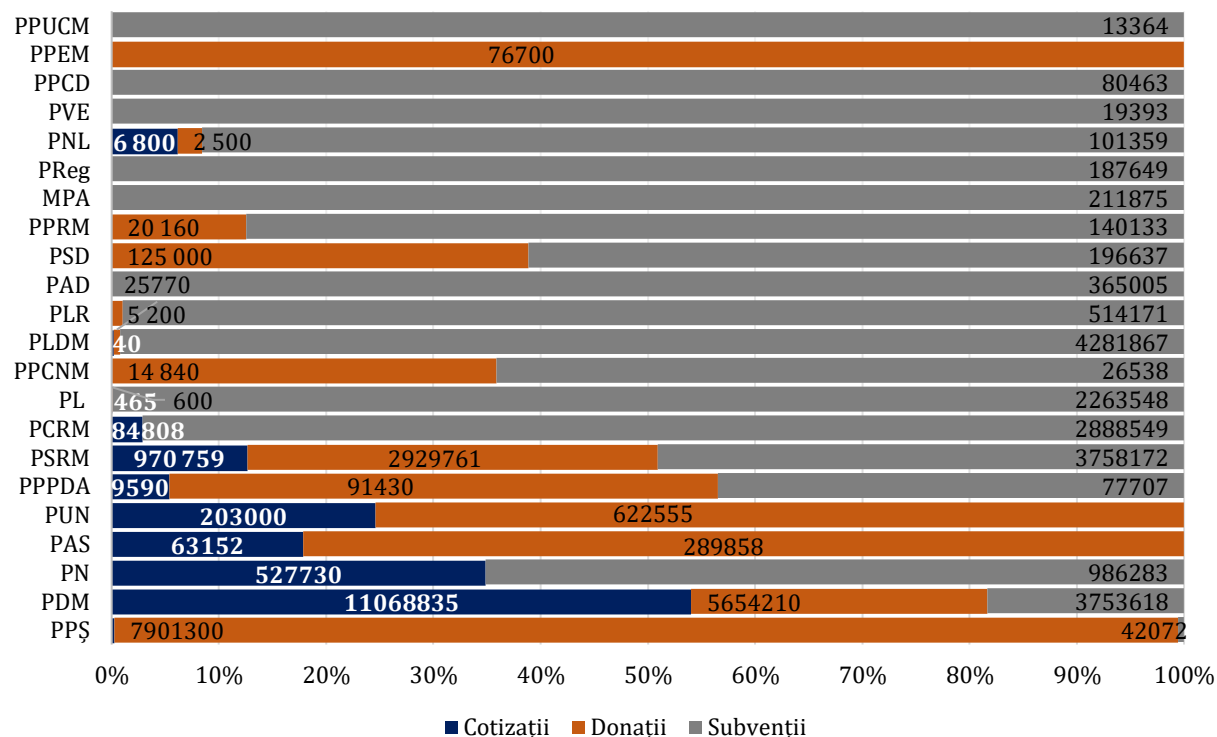
2.3. Veniturile și cheltuielile partidelor politice reflectate în rapoarte

Conform rapoartelor semestriale (I) din 2018 prezentate la CEC, din 38 de formațiuni politice vizate, 22 au indicat venituri în sumă de 52 233 054 lei și un total al soldului inițial de 68 105 343 lei. Cuantumul cheltuielilor raportate este de 47 092 451 lei cu un sold final care a fost transferat pe contul partidelor în semestrul II din 2018 de 73 245 946 lei. Celelalte 16 partide nu au indicat venituri și cheltuieli. Din partidele cu o singură sursă de venit fac parte 6 formațiuni politice: MPA, PVE, PAD, PPCD PPUCM, PReg – toți mizând în semestrul I din 2018 în exclusivitate pe finanțarea de la bugetul de stat. Surse moderat diversificate au fost constatate la alte 8 formațiuni: PPCNM, PSD, PLR, PPEM, PPRM, PL, PPȘ, PLDM, acestea indicând sume fie sub formă de cotizații, fie donații, fie contribuții de la bugetul de stat ori de la persoane juridice. Alte 8 formațiuni au indicat surse mai diversificate, atât din donații (din partea pers. fizice/juridice, materiale), cât și cotizații, precum și subvenții, ori alte venituri: PCRM, PDM, PAS, PPPDA, PSRM, PUN, PNL, PN (A se vedea graficul nr. 7).

Promo-LEX atrage atenția asupra faptului că practica colectării veniturilor ar trebui să fie una echilibrată și diversă, astfel încât să nu existe mari decalaje între contribuțiile publice (alocațiile de la bugetul de stat) și cele private (donații, cotizații), ori din graficul de mai jos se observă predominanța culorii gri, caracteristică subvențiilor de la bugetul de stat, care este, în speță, o sursă utilizată de partidele extra-parlamentare. Mai mult ca atât, potrivit monitorizării rețelei Promo-LEX, formațiunile enumerate, nu au efectuat activități notorii de promovare politică în Semestrul I al a.2018⁴⁰.

⁴⁰ A se vedea capitolul III al acestui raport.

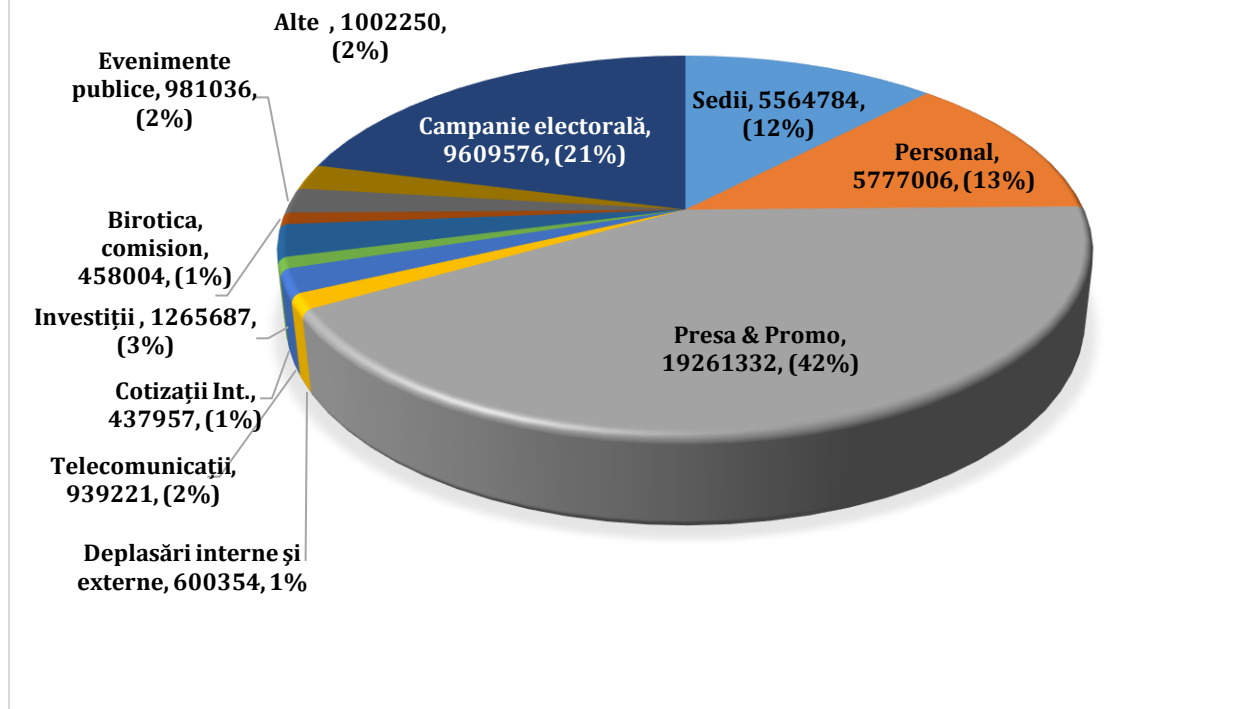
GRAF. 7 SURSE DE FINANȚARE SEGREGATE PE PARTID POLITIC, LEI

Date obținute în baza rapoartelor semestrului I 2018, publicate de către CEC

Și de această dată, cheltuielile pentru presă și materiale promoționale printre partide au înregistrat cea mai mare pondere (42%) – 19 261 332 lei din totalul cheltuielilor; categoriile de cheltuieli pentru campania electorală pentru ALN din 20 mai 2018 - (21%) sau 9 609 576 lei; cheltuieli de personal - (13%) sau 5 777 006 lei, cheltuieli de întreținere a sediilor – (12%) sau 5 564 784 lei; urmate de cheltuielile pentru întruniri și manifestații publice (2%) – 981 036 lei, cheltuieli pentru investiții în bunuri mobile și imobile (3%) – 1 265 687 lei, cheltuieli pentru deplasări interne și externe (1%) – 600 354 lei; cheltuieli pentru telecomunicații (2%) - 939 221 lei; alte cheltuieli (2%) – 1002250 lei (A se vedea graficul nr. 8).

GRAF. 8 PONDERA CHELTUIELILOR PE CATEGORII DE CHELTUIELI, LEI

Date obținute în baza rapoartelor semestrului I 2018, publicate de către CEC

Promo-LEX atrage atenția asupra faptului că, potrivit bunelor practici în domeniul finanțării partidelor și a campaniilor electorale, este imperios necesară “plafonarea cheltuielilor partidelor politice sau a concurenților electorali pentru asigurarea libertății și egalității votului cetățenilor cu drept de vot sau a unui proces democratic nedistorsionat de potențiale cheltuieli disproporționate din partea anumitor partide sau candidați”⁴¹. De asemenea, este esențial ca “guvernele statelor membre să adopte, în legislația națională, reguli clare împotriva corupției în sistemul de finanțare a partidelor politice și a campaniilor electorale” cu menționarea specifică a cerințelor privind limitele de cheltuieli.⁴²

⁴¹ Paragraful 19 din Comentariul general nr. 25 al Comitetului ONU pentru Drepturile Omului 1996, la Articolul 25 din Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice (ICCPR), <https://bit.ly/2NTGerl>

⁴² Recomandarea Rec (2003) 4 a Consiliului Comitetului de Miniștri al Europei privind normele comune împotriva corupției UE în finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale. <https://bit.ly/2NTGerl>

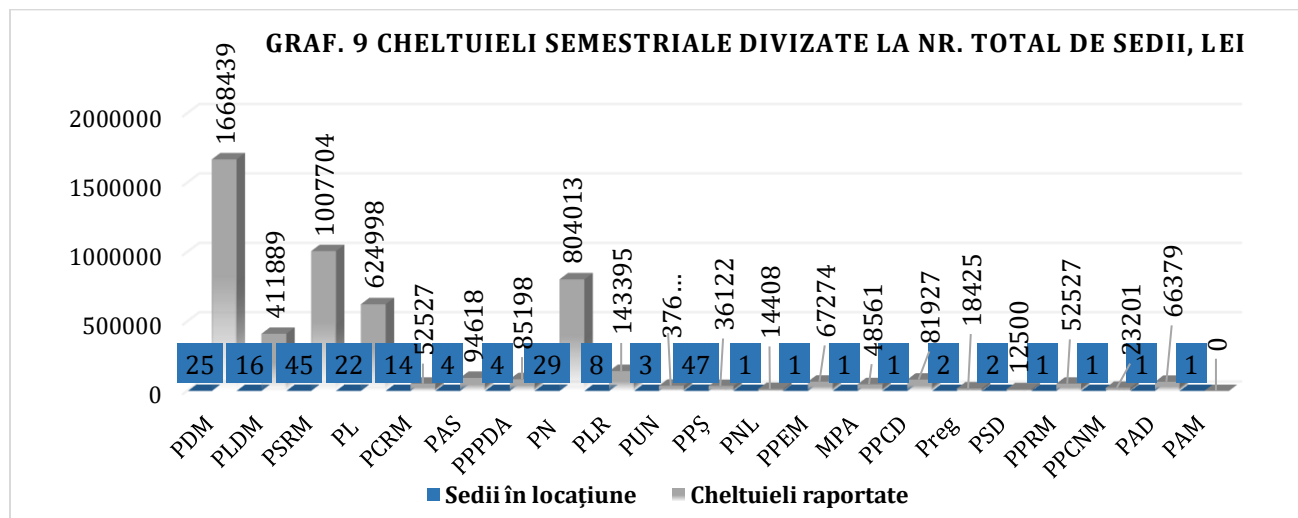
Tabelul nr. 5 Cuantumul cheltuielilor partidelor politice în semestrul I, 2018

Partid politic	Locațiune și întreținerea sediilor	Cheltuieli pt personal	Cheltuieli pt presă și materiale promo	Cheltuieli pt deplasări în țară și în străinătate	Cheltuieli pt telecomun icații	Cheltuieli pt plata cotizații internațio nale	Cheltuieli pt investiții în bunuri mobile și imobile	Cheltuieli pt birotică, comision bancar	Cheltuieli pt Evenimente, manifestații publice	Alte cheltui eli total	Cheltuieli pt campania electorală ALN 2018
PDM	166 843	445 361	12 988 024	247 042	292 792	174 049	0	133 373	626 044	74 823	74 010
PL	624 998	882 264	539 943	59 247	12 738	162 337	13 959	27 429	16 609	0	1 643 160
PN	804 013	58 102	281 525	0	90 427	0	7 687	7 946	0	58 181	622 329
PNL	14 408	107 100	0	0	0	0	0	1 469	0	648	2 500
PAS	94 618	36 805	33 277	16 160	1 200	0	0	5 166	41 855	46 113	11 728
PPȘ	36 122	399 078	1 798 841	0	228 190	0	942 838	65 023	0	33 056	2 718 473
PUN	37 640	0	31 961	0	6 870	0		1 282	0	0	622 555
PPCNM	23 201	647	0	0	2 936	0	0	1 398	0	0	0
PSRM	100 770	356 652	2 261 657	0	162 796	0	17 115	12 004	152 500	1 506	3 885 701
PPPDA	85 198	0	93 487	0	6 599	0	21 500	14 992	0	0	0
MPA	48 561	88 568	24 595	0	0	0	0	1 294	0	0	0
PSD	12 500	164 688	30 000	0	0	0	0	1 924	0	0	0
PPCD	81 927	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PPEM	67 274	0	0	0	6 030	0	0	4 332	0	0	0
PPUCM	0	0	0	9 500	0	0	0	134	3 878	0	0
PReg	18 425	114 726	1 165	9 047	1 958	0	8 532	3 575	8 967	0	0
PPRM	52 527	98	0	0	20 361	0	6 305	2 670	12 690	0	29 120
PAD	66 379	134 406	17 374	16 653	980	0	94 940	2 490	0	0	0
PCRM	265 566	973 738	810 650	23 582	30 523	39 200	75 486	24 463	51 090	3 687	0
PLDM	411 889	1 780 489	315 418	167 023	67 217	52 936	22 025	18 253	37 403	30265	0
PLR	143 395	234 284	32 335	52 100	7 604	0	55 300	6 599	30 000	0	0
PVE	0	0	1 080	0	0	9 435	0	821	0	0	0

Într-un exercițiu de simulare privitor la cheltuielile raportate pentru locațiunea sedii și întreținerea acestora, reieșind din datele privind numărul de sedii publicate de CEC, Promo-LEX a divizat cuantumul raportat la numărul de sedii în locațiune pe care le-au raportat partidele și la cele 6 luni calendaristice. În rezultat, a ieșit în evidență PPȘ, cu un cuantum total de 36 122 lei pentru 47 sedii luate în locațiune, în timp ce lunar ar ieși 128 lei pentru fiecare din cele 47 sedii luate în locațiune, următorul în clasament este PCRM cu 14 sedii în locațiune și cheltuieli semestriale de 52 527 lei sau lunare per sediu – de 625 lei; următorii în clasament fiind PSD și PReg – cu câte 2 sedii fiecare, având cheltuieli lunare per sediu de 1 042 și 1 535 lei, respectiv (A se vedea tabelul nr. 6 și graficul nr. 9).

Tabelul nr. 6. Segregarea cheltuielilor pentru sedii per semestru și per lună calendaristică

Nr.	Partid politic	Număr sedii în locațiune	Cheltuieli sem. per total sedii, lei	Cheltuieli semestriale per sediu, lei	Cheltuieli lunare per sediu, lei
1	PDM	25	1 668 439	66 738	11 123
2	PLDM	16	411 889	25 743	4 291
3	PSRM	45	1 007 704	22 393	3 732
4	PL	22	624 998	28 409	4 735
5	PCRM	14	52 527	3 752	625
6	PAS	4	94 618	23 655	3 942
7	PPDA	4	85 198	21 300	3 550
8	PN	29	804 013	27 725	4 621
9	PLR	8	143 395	17 924	2 987
10	PUN	3	37 640	12 547	2 091
11	PPȘ	47	36 122	769	128
12	PNL	1	14 408	14 408	2 401
13	PPEM	1	67 274	67 274	11 212
14	MPA	1	48 561	48 561	8 094
15	PPCD	1	81 927	81 927	13 655
16	PReg	2	18 425	9 213	1 535
17	PSD	2	12 500	6 250	1 042
18	PPRM	1	52 527	52 527	8 755
19	PPCNM	1	23 201	23 201	3 867
20	PAD	1	66 379	66 379	11 063
21	PAM	1	0	0	0
	Total	229	5 351 745	620 693	103 449

Date obținute în baza rapoartelor semestrului I 2018, publicate de către CEC

Un exercițiu similar a fost efectuat și în cazul cheltuielilor raportate pentru personalul angajat. Astfel, Promo-LEX a constatat că cel mai bine își achită staff-ul: PLDM – 9 273 lei/lunar, PAD – 7 467 lei/lunar și MPA – 7 381 lei/lunar. La coada clasamentului se situează PSRM și PPȘ cu câte 1 651 lei/lunar și, respectiv, 1 167 lei/lunar. Pentru comparație, cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real (la întreprinderi, organizații, instituții cu autonomie financiară, indiferent de tipul de proprietate și forma de organizare juridică, în continuare – unități) se stabilește în mărime de **15,44 lei pe oră**, sau **2 610 lei** pe lună, calculat pentru un program complet de lucru în medie de 169 de ore pe lună⁴³.

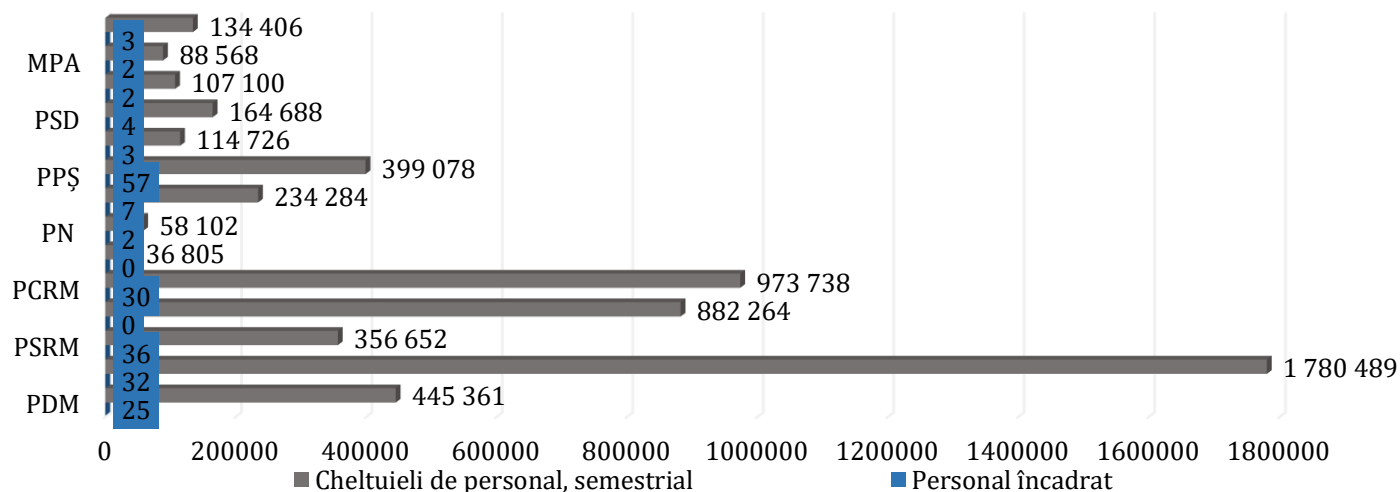
(A se vedea tabelul nr. 7 și graficul nr.10)

Tabelul nr. 7. Segregarea cheltuielilor pentru personal, lunar și anual

Nr.	Partid politic	Personal încadrat	Cheltuieli de personal, anual	Cheltuieli de personal, lunar
1.	PDM	25	445 361	2 969
2.	PLDM	32	1 780 489	9 273
3.	PSRM	36	356 652	1 651
4.	PL	0	882 264	n/a
5.	PCRM	30	973 738	5 410
6.	PAS	0	36 805	n/a
7.	PN	2	58 102	4 842
8.	PLR	7	234 284	5 578
9.	PPȘ	57	399 078	1 167
10.	PReg	3	114 726	4 780
11.	PSD	4	164 688	6 862
12.	PNL	2	107 100	8 925
13.	MPA	2	88 568	7 381
14.	PAD	3	134 406	7 467
	Total	203	5 776 261	66 305

Promo-LEX atrage atenția că sunt situații în care partidele și-ar fi achitat lunar angajații cu salarii sub nivelul cuantumului salariului minim garantat în 2018, adică sub 2 610 lei. Prin urmare, atragem atenția organelor competente, în speță Inspectoratului de Stat al Muncii pentru verificarea partidelor care oficial și-au achitat angajații mai puțin decât 2 610 lei lunar. Acestea sunt PPȘ și PSRM.

GRAF. 10. CHELTUIELI SEMESTRIALE DIVIZATE LA NR. DE ANGAJAȚI, LEI

Date obținute în baza rapoartelor semestrului I 2018, publicate de către CEC

Promo-LEX constată că nivelul raportării cheltuielilor atât pentru locațiunea și întreținerea sediilor, cât și pentru remunerarea personalului se încadrează preponderent în segmentul prețurilor de pe piață, raportat și la perioada vizată. Totuși, datele prezintă doar aspectul declarat al activității partidelor politice, discrepanțele dintre informațiile raportate la CEC și informațiile obținute în baza monitorizării vor fi prezentate în capitolul III al acestui raport.

III. MONITORIZAREA CIVICĂ A FINANȚĂRII PARTIDELOR POLITICE ȘI ESTIMAREA CHELTUIELILOR NERAPORTATE

3.1. Monitorizarea activității operaționale a partidelor politice

3.1.1. Aspecte generale ce țin de gestiunea financiară a partidelor politice

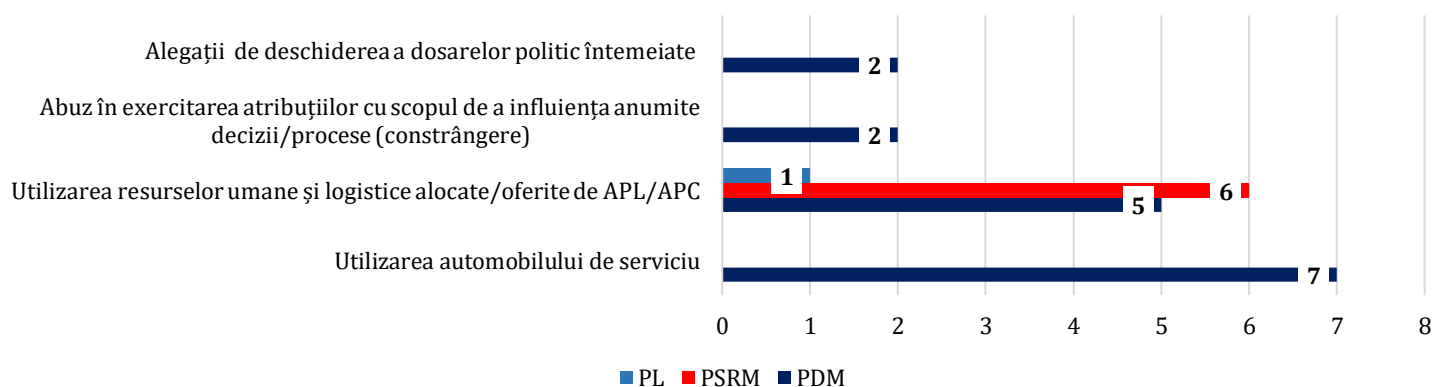
Monitorizarea activității operaționale a partidelor ține de observarea practicilor și mecanismelor interne de funcționare ale acestora, a proceselor specifice activității, dar și a resurselor pe care organizațiile respective le posedă, le gestionează și le combină cu cele publice, la care au acces din contul oportunității aflării la guvernare⁴⁴.

Potrivit monitorizării efectuate de Promo-LEX la nivelul oficiilor centrale și teritoriale ale partidelor politice, în semestrul I al anului 2018, 22 de partide politice au avut înregistrate cel puțin 278 organizații la nivel teritorial, 212 sedii în gestiune, 226 persoane angajate, 49 unități de transport. Totodată, organizațiile teritoriale au implicat în activitățile lor ordinare un nr. de cel puțin 1 716 voluntari, despre care partidele nu au raportat la CEC. Datele prezentate de Promo-LEX, în baza monitorizării, indică discrepanțe majore dintre acestea și cele prezentate autorității mandatate de verificarea rapoartelor (A se vedea tabelul nr. 8). În privința activităților de voluntariat, Promo-LEX reiterează necesitatea reflectării cheltuielilor pentru activitățile realizate *pro bono* de voluntari pentru toate cele 22 de partide politice monitorizate la nivel teritorial/raional. În același timp, Asociația constată lipsa respectivei categorii de cheltuieli în modelul de raport financiar semestrial, ceea ce ar explica absența cheltuielilor.

Astfel, Promo-LEX își reiterează recomandarea privind uniformizarea formularelor de raportare financiară ale partidelor politice în timpul campaniilor electorale și în afara acestora, în speță prin introducerea categoriei de „Cheltuieli pentru recompensele voluntarilor/agitatorilor”, linie de buget similară celei din modelul de raport privind finanțarea campaniilor electorale.

Rezultatul monitorizării indică și cazuri ce pot fi calificate drept abuz al resurselor administrative comise de partidele politice aflate la guvernare. Acestea variază ca tip, gravitate și responsabilitate juridică. Astfel, au fost constatate situații de *utilizare a automobilului de serviciu* în 7 cazuri de către PDM, *alegații de deschidere a dosarelor politic întemeiate și abuz în exercitarea atribuțiilor cu scopul de a influența anumite decizii/procese* – câte 2 cazuri raportate pentru fiecare abuz comis de PDM și în final – *utilizarea resurselor umane și logistice alocate/oferte de APL/APC* (A se vedea graficul nr. 11).

Graf. 11 Cazuri de abuzuri ale resurselor administrative

Date obținute în baza monitorizării Promo-LEX în sem. I 2018

⁴⁴ Termenul „operațional” provine de la sintagma „operație”, „procedură”, care se referă la operații și care permite efectuarea în condiții optime a unor proceduri specifice activității. Așadar, activitatea operațională a partidelor ține de funcționarea lor zilnică, de rutină, în condiții optime, prin utilizarea și controlul resurselor umane pe care le gestionează, a celor materiale, financiare, informaționale, într-un cuvânt - prin valorificarea activelor și pasivelor sale.

Tabelul nr. 8. Pasivele a 21 de partide politice în semestrul I al anului 2018⁴⁵

Nr.	Partid politic	Filiale		Sedii în locațiune		Personal încadrat		Voluntari		Transport
		Date din raportul semestrial	Date în baza monitorizării	Date din raportul semestrial	Date în baza monitorizării	Date din raportul semestrial	Date în baza monitorizării	Date din raportul semestrial	Date în baza monitorizării	Date în baza monitorizării
1	PDM	46	45	25	43	25	84	-	195	21 unit. ⁴⁶
2	PLDM	21	15	16	8	32	20	-	114	15
3	PSRM	44	42	45	42	36	39	-	740	3
4	PL	39	22	22	17	0	5	-	47	2
5	PCRM	41	26	14	20	30	8	-	46	1
6	PAS	21	18	4	1	0	1	-	74	-
7	PPPDA	36	18	4	6	0	1	-	80	-
8	PN	28	27	29	26	2	13	-	179	2
9	PLR	22	1	8	1	7	7	-	33	2
10	PUN	0	10	3	7	0	-	-	10	-
11	PPȘ	47	35	47	34	57	47	-	162 ⁴⁷	3
12	PReg	0	-	2	-	3	-	-	-	-
13	PSD	27	-	2	-	4	-	-	-	-
14	PNL	29	5	1	2 ⁴⁸	2	-	-	26	-
15	PPCNM	6	-	1	-	0	-	-	-	-

⁴⁵ În tabel sunt incluse partidele politice care, potrivit datelor din rapoartele prezentate la CEC și/sau în baza monitorizării civice a Promo-LEX, au deținut pasive pe parcursul semestrului I din 2018.

⁴⁶ 20 autoturisme și 1 microbuz

⁴⁷ Din spusele voluntarilor, aceștia sunt plătiți cu 300 de lei (precum și cu produse alimentare din magazinul social).

⁴⁸ Din informațiile colectate de la interlocutori, PNL utilizează sediul doar în campaniile electorale.

16	PPEM	21	11	1	3	0	-	-	5	-
17	PPCD	23	-	1	-	0	-	-	-	
18	PAD	0	-	1	-	3	-	-	-	-
19	PPRM	0	1	1	1	0	-	-	5	-
20	PAM	19	-	1	-	0	-	-	-	-
21	MPA	0	-	1	-	2	-	-	-	-
22	PPVP	0	2	0	1	-	1	-	-	-
TOTAL		470	278	229	212	203	226	0	1 716	49

Date obținute în baza monitorizării Promo-LEX și în baza rapoartelor partidelor politice prezentate la CEC

3.2. Monitorizarea activității promoționale a partidelor politice

Potrivit constatărilor Promo-LEX, în semestrul I al anului 2018, 14 partide politice au desfășurat 1645 activități promoționale și evenimente de tipul: întruniri cu cetățenii, campanii sociale, manifestații publice (mitinguri, marșuri), activități statutare (ședințe organizatorice, conferințe), campanii sociale, activități de la ușă la ușă, festivaluri naționale etc. Pentru comparație, în semestrul I al anului 2017, partidele politice din Republica Moldova au desfășurat cel puțin 1441 de activități promoționale și evenimente, potrivit monitorizării Promo-LEX (a se vedea tabelul 9).

Toate activitățile enumerate au fost constatate de monitorii Promo-LEX și probate prin dovezi foto și video care au fost plasate pe platforma online a www.monitor.md, de tip *ushahidi* și care este publică pentru fiecare cetățean interesat⁴⁹.

Analiza activității de promovare a partidelor politice din prima parte a anului 2018 relevă preponderent specificul politic preelectoral, de dinainte de alegerile parlamentare, precum și perioada electorală pentru alegerile locale noi din 20 mai 2018 în mun. Bălți, Chișinău și com. Jora de Mijloc (r. Orhei). În acest context socio-politic, partidele au avut totuși și alte evenimente care s-ar înscrie la capitolul activități ordinare, care urmau a fi raportate corespunzător la CEC, în rapoartele semestriale obligatorii și la care se va face referință în acest capitol.

Imagine preluată de pe web

Acestea s-au desfășurat, în mare parte, în contextul evenimentelor electorale, sărbătorilor naționale, dar și internaționale, sărbătorilor bisericești și evenimentelor sportive. Dacă în semestrul I al anului 2017 la ordinea zilei au fost campaniile politice, în semestrul I al anului 2018, au continuat să iasă în evidență campaniile sociale în număr de cel puțin 280 de cazuri. Au avut, de asemenea, întâietate evenimentele culturale, și anume concertele dedicate hramurilor, sărbătorilor religioase, acestea însumând cel puțin 87 de cazuri, oferirea cadourilor, ajutoarelor materiale, produselor alimentare persoanelor social vulnerabile a atins un plafon de cel puțin 186 cazuri.⁵⁰ Activitățile din ușă în ușă au fost pe larg răspândite. Acestea au fost cele mai utilizate tipuri de activități de către 2 formațiuni politice (PDM – 114 activități din ușă în ușă) și (PSRM – 109) (A se vedea *tabelul nr. 10*).

În ceea ce privește promovarea politică la general, menționăm că activitatea PDM din semestrul I al anului 2018 a fost consiliată de către compania americană Cogent Strategies LLS, pentru care PDM a avut cheltuieli nete de 2 170 483 MDL pentru perioada contractului ce prevedea primele 6 luni ale anului 2018⁵¹. De exemplu, aceasta a oferit consultanță strategică asupra afacerilor externe, inclusiv în privința strategiilor de comunicare – comunicare digitală și în domeniul rețelelor de socializare ale partidului. Promo-LEX a constatat că cheltuielile efectuate de PDM pentru compania de consultanță, care trebuiau să fie reflectate în raportul depus la CEC până la data de 15 iulie 2018, nu au o categorie aparte pentru a fi reflectate. Din păcate, nu există o linie de buget la care s-ar fi încadrat aceste cheltuieli în actualul model de raport financiar. În această ordine de idei, Promo-LEX a recomandat în nenumărate rânduri modificarea acestuia pentru a-i extinde funcționalitatea și a-i oferi o capacitate mai mare de regăsire a situațiilor financiare de facto ale partidelor politice din R. Moldova. Totodată, Promo-LEX presupune că acestea s-ar regăsi la categoria de cheltuieli apropiată ca specific - *cheltuieli pentru presă și materiale promoționale* incluzându-le la categoria respectivă atunci când a efectuat estimările în baza raportării monitorilor.

⁴⁹ Platforma Promo-LEX, <http://monitor.md/electorala/main>

⁵⁰ Pentru comparație, a se vedea raportul Promo-LEX pentru semestrul I al a. 2017, <https://bit.ly/2xEodCg>

⁵¹ Partidul Democrat a achitat peste 128 de mii de dolari companiei americane Cogent Strategies LLS pentru serviciile prestate în primele șase luni ale 2018. Suma este indicată de companie în raportul de activitate prezentat Departamentului de Justiție al SUA și în a cărei posesie a intrat TV8. <https://bit.ly/2IyOffH>

Activitatea fundațiilor de caritate de pe lângă partidele politice sau politicienii din Republica Moldova a fost una proeminentă în semestrul I al anului 2018, astfel încât aceasta a atins un număr de cel puțin 95 de cazuri pentru care au fost suportate cheltuieli estimate la cel puțin 2 480 000 lei: Fundația de binefacere "Din suflet" sub patronajul Primei Doamne, Galina Dodon, care poate fi considerată ca fiind afiliată PSRM⁵², a realizat cel puțin 11 acte de caritate, Fundația lui Vlad Plahotniuc "EDELWEISS"⁵³ afiliată PDM – cel puțin 29 și Asociația "Pentru Orhei" (fondatoare SRL Magazine Sociale)⁵⁴ afiliată PPȘ – cel puțin 55. Activitățile acestora au constat preponderent în oferirea de ajutoare materiale persoanelor în etate, tinerelor mame și copiilor, sponsorizarea campaniilor sociale, sărbătorilor naționale; consultații medicale gratuite, amenajarea spațiilor de joacă pentru copii și dotarea acestora cu tobogane, bănci și infrastructură necesară, donații financiare, oferirea de burse pentru elevi, salubrități, activități pentru seniori, ajutoare caselor de bătrâni etc. (A se vedea tabelul nr. 11).

Imagine preluată de pe pagina oficială www.edelweiss.md

⁵² În condițiile în care șeful statului Igor Dodon a fost președinte al PSRM în perioada 2011 – 2016.

⁵³ Vlad Plahotniuc este președintele Partidului Democrat din Moldova.

⁵⁴ Fundația Șor este un SRL, prin intermediul căruia PPȘ își face publicitate politică.

Tabelul nr. 9. Tipul evenimentelor organizate pe parcursul semestrului I al anului 2018 de către partidele politice

	Crăciun 7 ianuarie /25 dec.	Festivaluri tradiționale	1 iunie	Hram uri	1/8 martie	Sărbători tradiționale	Campanii sociale	Marșuri Proteste Flashmob	Ziua familiei	1 mai/ 9 mai	Deplasări peste hotare	Activități statutare	Alte activități de partid	Total evenimente
PDM	6	29	2	23	15	39	158	-	4	8	3	316	288	891
PSRM	1	1	1	14	2	18	53	12	1	20		120	85	328
PL	1	1	-	-	-	-	1	2	-	-	-	15	33	53
PCRM	-	-	-	-	2	-	4	-	-	2	4	12	11	35
PN	-	1	2	-	-	-	4	-	-	6		38	10	61
PPEM	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		2	-	2
PPȘ	2	3	1	2	3	2	55 ⁵⁵	1	-	2	2	53	48	119
PLDM	-	1	-	-	-	2	1	2	-	-	-	22	12	40
PLR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		2	-	2
PAS	-	-	-	-	-	-	1	5	-	-	6	13	13	32
PNL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		3	1	4
PPPD	1	-	-	-	-	-	3	13	-	-	-	17	15	49
PUN	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-		5	9	15
PPRM	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		5	-	5
Total	12	36	6	39	22	61	225	38	5	38	9	623	562	X

⁵⁵ Campania – Magazine sociale (30); Iluminat stradal (3); donații (3) salubrizări (3); sărbătorirea persoanelor în etate – (9); Orheiland – (1); inaugurarea terenurilor de joacă (2)

Tabelul nr. 10. Tipuri de activități desfășurate de partidele politice în cadrul evenimentelor

<i>Partid politic</i>	PSRM	PDM	PAS	PN	PL	PPEM	PPDA	PPȘ	PCRM	PLDM	PLR	PNL	PUN	<i>Total</i>
<i>Tipuri de activități</i>														
<i>Întâlniri cu cetățenii</i>	96	370	23	30	10	-	8	29	-	1	-	-	4	571
<i>Concerte/evenimente publice</i>	1	56	-	1	-	-	-	20	1	1	-	-	1	103
<i>Din ușă în ușă</i>	109	114	3	22	1	-	8	16	-	3	-	-	4	280
<i>Participări la proteste și marșuri pro/contra</i>	11	-	5	-	2	-	13	1	-	2	-	-	3	37
<i>Dezbateri</i>	2	12	1	-	-	-	1	2	-	1	-	-	-	19
<i>Competiții sportive</i>	6	20	-	2	2	-	1	-	2	-	-	-	-	33
<i>Salubrizări</i>	1	32	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	35
<i>Mese festive</i>	3	12	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	19
<i>Marș automobilistic</i>	4	1	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	8
<i>Conferințe de presă</i>	16	6	-	2	3	-	3	-	-	4	1	-	1	36
<i>Cadouri/pachete alimentare</i>	50	110	-	4	-	-	5	15	2	-	-	-	-	186
<i>Magazine sociale</i>	-	-	-	-	-	-	-	30	-	-	-	-	-	30
<i>Inaugurări de monumente/sedii de partid</i>	-	6	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	9
<i>Depuneri de flori</i>	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	3
<i>Altele</i>	29	151	-	-	32	2	9	-	28	26	1	4	2	262
<i>Total</i>	328	891	32	61	53	2	49	119	35	40	2	4	15	X

Numărul activităților statutare este de două ori mai mare în semestrul I al anului 2018 comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut. Activitățile statutare ale partidelor politice au vizat ședințe organizatorice, deplasările în teritoriu, instruirile interne, întâlnirile cu cetățenii, dar și cu angajații întreprinderilor din Moldova, susținerea conferințelor/briefing-urilor de presă, organizarea protestelor pro sau împotriva anumitor pachete legislative promovate de către organul legislativ etc.

Suplimentar, pe fundalul acestor evenimente menționate, au fost desfășurate o serie de activități prin care partidele politice transmiteau cetățenilor mesajul lor, fie prin discuții, fie prin campanii de informare – cu ajutorul materialelor poligrafice și promoționale, și a panourilor stradale, prin publicitate online, fie prin felicitări cu ocazia sărbătorilor, în care le ofereau cadouri sau donații sub formă de bunuri materiale sau monetare. Toate aceste activități nu au putut fi realizate fără anumite cheltuieli.

Privitor la activitatea fundațiilor de caritate, amintim că Promo-LEX a calificat-o drept o practică a utilizării transferului de imagine prin activități promoționale desfășurate fie de organizațiile filantropice asociate politicianilor, fie de SRL-uri asociate partidelor. În semestrul I al anului 2018, au fost identificate două fundații de acest gen și un SRL, prin intermediul căruia PPȘ își face publicitate politică: Fundația lui Vlad Plahotniuc "EDELWEISS", Fundația de binefacere "Din suflet" și SRL Magazine Sociale / Asociația "Pentru Orhei". Nici un partid afiliat celor 3 entități menționate mai sus nu suportă costuri aferente activității de promovare obținută în rezultatul activităților de caritate enumerate în tabelul nr. 11. Ținem să menționăm că SRL-ul amintit supra a fost înregistrat la Camera Înregistrării de Stat (CÎS), fondator fiind Asociația „Pentru Orhei”, iar până la 18 august 2017, acesta era condus de femeia de afaceri Ilona Șnu (A se vedea tabelul nr. 11).⁵⁶

Totodată, reiterăm că, potrivit legislației, fundația este o organizație necomercială, apolitică, care nu acordă asistență politică/electorală niciunui concurent sau actor politic. Or, utilizând instrumentul transferului de imagine, prin activitățile sale, fundațiile, precum și entitățile comerciale, care conțin în denumirea lor numele politicianilor sau sunt asociate cu anumiți politicieni (partide politice), se implică indirect în activități de promovare politică pentru care nu suportă cheltuieli, ceea ce presupune activități de finanțare netransparentă a partidelor politice.

Imagine preluată de pe web, semestrul I, a. 2018

⁵⁶ Pentru compararea rezultatelor cu anii precedenți și vizualizarea activităților de caritate ale fundațiilor respective raportate de monitorii Promo-LEX pentru semestrul I al anului 2017, accesați pag 34 <https://bit.ly/2xEodCg>

Tabelul nr. 11. Practica utilizării transferului de imagine de către organizațiile filantropice asociate politicianilor ori de SRL-uri asociate partidelor

	Localitatea	Data donației	Suma/cantitatea donată	Beneficiarii donației
SRL Magazine Sociale / Asociația „Pentru Orhei”	or. Călărași	02 - 06.2018	n/a	2 camioane zilnic circulă prin satele r. Călărași cu magazinul social mobil și vând produse alimentare
SRL Magazine Sociale / Asociația „Pentru Orhei”	mun. Chișinău Buiucani, Calea Ieșilor 11/5	05.04.2018	n/a	Partidul Șor a deschis un magazin social la Buiucani
SRL Magazine Sociale / Asociația „Pentru Orhei”	or. Ialoveni	02.06.2018	n/a	Activități ale magazinului social Merișor, Ialoveni
SRL Magazine Sociale / Asociația „Pentru Orhei”	or. Sîngerei	30.06.2018	n/a	În piața "Rio" din or. Sîngerei activează magazinul social, de unde se aprovizionează persoanele în etate
SRL Magazine Sociale / Asociația „Pentru Orhei”	or. Fălești	30.06.2018	n/a	În preajma blocurilor de locuit nr.143-147 din oraș, pe. str.Șt.cel Mare a fost deschis magazinul ambulant social
SRL Magazine Sociale / Asociația „Pentru Orhei”	or. Rîșcani	04.05.2018	n/a	Deschiderea Magazinului Social "Merișor" în Rîșcani
Fundația „Din suflet”	raionul Ocnița s. Calarașeuca	27.02.2018	Aprox. 400 000 lei	Deschiderea spitatului renovat de către Fundația de binefacere „Din Suflet”. Comunicarea cu cetățenii de către membrii PSRM Ocnița. Donație sub formă de calculator și imprimantă de către Igor Dodon.
Fundația „Din suflet”	or. Soroca	02.04.2018	Aprox. 50 000 lei	Partidul Socialiștilor din R. Moldova (PSRM) a împărțit de Paști cel puțin 300 daruri ⁵⁷ în numele Fundației de Binefacere „Din Suflet”.

⁵⁷ Costul estimativ al unui dar “pachet de Paști” este de cel puțin 150 lei.

Fundația „Din suflet”	r. Anenii Noi s. Roșcani s. Gura Bâcului s. Varnița s. Ciobanovca s. Troița Nouă s. Telița s. Maximovca s. Șerpeni s. Speia	03.04.2018	Aprox. 150 000 lei	Oferirea a cel puțin 1000 daruri locuitorilor raionului Anenii Noi cu ocazia sărbătorilor de Paști din partea Fundației de Binefacere „Din suflet”. A participat Președintele OT PSRM din Anenii Noi – Ion Vicol.
Fundația lui Vlad Plahotniuc "EDELWEISS"	satele Scoreni, Saca r. Strășeni	20.04.2018	Aprox. 2 000 lei	Campania „Respect pentru seniori”
Fundația lui Vlad Plahotniuc "EDELWEISS"	orașele Strășeni, Nisporeni, Ialoveni, Hîncești, Criuleni, Sîngerei	18.04-13.06.2018	Aprox. 500 000 lei	Cel puțin 50 mame și nou născuții lor au beneficiat de cadouri în cadrul campaniei „O nouă viață”
Fundația lui Vlad Plahotniuc "EDELWEISS"	mun. Chișinău	21.04.2018	Aprox. 30 000 lei	Seminar pentru 200 de mame tinere
Fundația lui Vlad Plahotniuc "EDELWEISS"	s. Glinjeni, r. Șoldănești	27.04.2018	50 000 lei	Donație pentru reparația fântânii din sat
Fundația lui Vlad Plahotniuc "EDELWEISS"	or. Nisporeni	24.05.2018	10 000 lei	Donații materiale, cadouri pentru elevi și profesori ai Liceului “Bogdan Cazacu”
Fundația lui Vlad Plahotniuc "EDELWEISS"	s. Bursuc, r. Nisporeni	01.06.2018	Aprox. 90 000 lei	Lansarea unui parc de distracții. Donații materiale pentru copiii din or. Nisporeni
Fundația lui Vlad Plahotniuc "EDELWEISS"	mun. Chișinău	22.06.2018	Aprox. 500 000 lei	200 de burse pentru elevi a câte 500 lei/lunar
Fundația lui Vlad Plahotniuc "EDELWEISS"	mun. Chișinău	13.06.2018	Aprox. 200 000 lei	Premii bănești a câte 20 000 lei x 10 pers.
Fundația lui Vlad Plahotniuc "EDELWEISS"	or. Nisporeni	16.06.2018	Aprox. 480 000 lei	Renovarea spitalului raional din Nisporeni

Imagine preluată de pe pagina web www.edelweiss.md

3.3. Cheltuielile partidelor politice constatate de monitorii Promo-LEX și nereflectate în raportul anual

3.3.1 Estimarea cheltuielilor operaționale ale partidelor politice

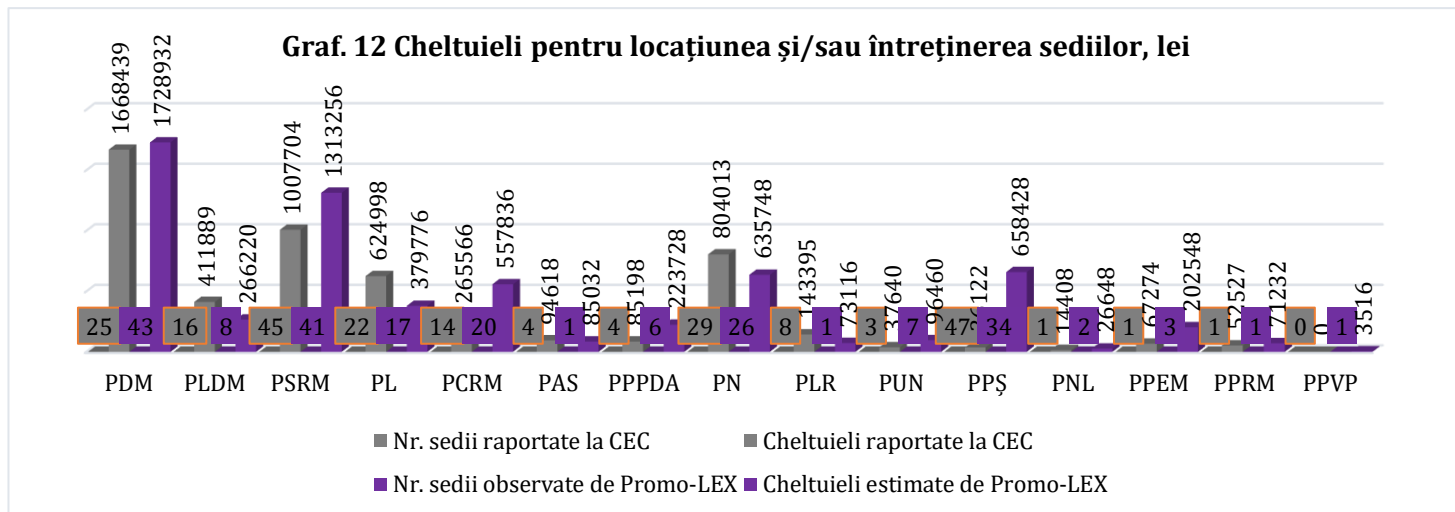
a) Cheltuieli pentru întreținerea și/sau locațiunea sediilor

Potrivit constatărilor Promo-LEX, 15 partide au raportat cheltuieli pentru întreținerea și/sau locațiunea sediilor în rapoartele lor semestriale, însă nu toate cheltuielile corespund estimărilor asociației. Pentru 212 sedii ale celor 15 partide, constatate de monitorii Promo-LEX, a fost estimat cuantumul minim în valoare de 6 322 476 lei, în același timp la CEC a fost raportat un cuantum de 5 313 791 lei din partea partidelor monitorizate. Baza de calcul utilizată de Promo-LEX în vederea estimării cheltuielilor de locațiune constă în înmulțirea suprafeței sediului partidului, estimată de monitorii Promo-LEX, la prețul pentru 1 m² de spațiu de la nivelul raional (a se vedea anexa nr. 1). Calculele privind cheltuielile aferente locațiunii sediilor au drept bază de calcul înmulțirea tarifului minim lunar de energie electrică per sediu - 110 lei, apă - 60 lei, gaz - 30 lei, la perioada de activitate - de 6 luni.

În rezultatul conectării datelor estimate cu cele raportate, per fiecare partid, am constatat că cel puțin 10 formațiuni politice au raportat mai puțin decât a estimat Promo-LEX, atingând cumulativ un cuantum nedeclarat de cel puțin 1 647 706 lei.

Astfel, diferențele sunt la PDM - cel puțin 60 493 lei estimați ca fiind neraportați, în situația în care acesta a raportat doar 25 sedii, iar monitorii au observat 43 sedii; PCRM - cel puțin 292 270 lei, în situația în care acesta a raportat 14 sedii în locațiune, iar monitorii au constatat 20 sedii; PNL - cel puțin 12 240 lei, în situația în care acesta a raportat un

sediu, iar monitorii au constatat existența a 2 sedii; PUN – cel puțin 58 820 lei, în situația în care acesta a raportat la CEC 3 sedii, iar monitorii au observat 7; PPRM – cel puțin 18 705 lei, în situația în care acesta a raportat 1 sediu și monitorii - 1; PVE – 6 444 lei, la un număr egal de sedii raportate și estimate; PPEM – cel puțin 135 274 lei, în situația în care acesta a raportat 1 sediu și monitorii - 3; PPPDA – cel puțin 138 530 lei, în situația în care acesta a raportat 4 sedii, iar monitorii au constatat 6 sedii; PPȘ – cel puțin 622 306 lei, în situația în care aceștia au raportat 47 sedii, observatorii raportând 34; PPVP – 3 516 lei, în situația în care acesta nu a raportat nici un sediu, iar observatorii au raportat 1 sediu (A se vedea graficul nr. 12).

Date obținute în baza monitorizării Promo-LEX în sem. I 2018

b) Cheltuieli pentru telecomunicații

Conform informațiilor primite din partea interlocutorilor⁵⁸, în mare parte cheltuielile de telecomunicații ale partidelor monitorizate sunt introduse în contractele de locațiune ale sediilor, motiv pentru care și Promo-LEX le-a inclus pe acestea la acel capitol, mai ales că estimarea cheltuielilor de telefonie mobilă nu poate fi efectuată. Calculele au fost efectuate conform metodologiei Promo-LEX de estimare a cheltuielilor partidelor, cheltuielile pentru telecomunicații constând din servicii de telefonie fixă și internet. Pentru calcularea acestor cheltuieli a fost luat numărul de sedii al fiecărui partid politic, raportat de observatorii Promo-LEX, înmulțit la tarifele minime ale acestor servicii (telefonie fixă – tarif minim de 6 lei, internet per sediu – tarif de 180 lei), toate înmulțite la perioada de activitate – de 6 luni. Potrivit raportării la CEC, 18 formațiuni au indicat astfel de cheltuieli în rapoartele lor, potrivit monitorilor Promo-LEX, în perioada vizată, 15 partide au utilizat servicii de comunicații (telefonie fixă și internet) (A se vedea graficul nr. 12).

c) Cheltuieli pentru retribuirea muncii

Asociația Promo-LEX a luat drept bază de calcul cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real pentru anul 2018 – de 2 610 lei pe lună⁵⁹ înmulțit la numărul de angajați raportați de monitorii Promo-LEX și la durata perioadei monitorizate – 6 luni.

Conform constatărilor monitorilor Promo-LEX, cel puțin 11 partide au angajat minim 226 de persoane în reprezentanțele centrale și teritoriale ale partidelor. Pentru retribuirea muncii lor, Promo-LEX a estimat un cuantum

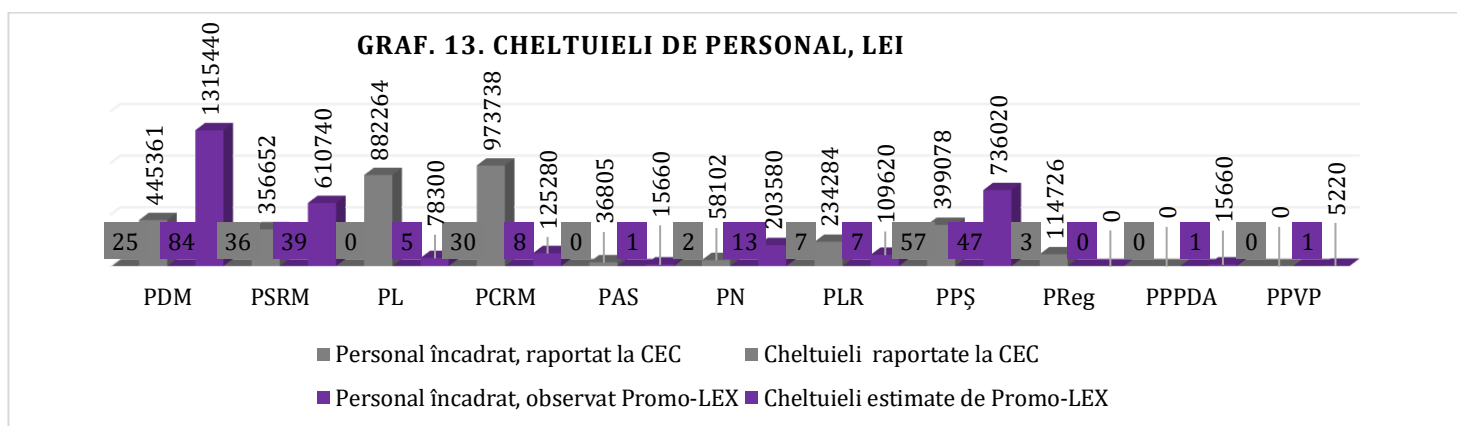
⁵⁸ În cadrul mesei rotunde de prezentare a raportului de monitorizare a finanțării partidelor politice pentru anul 2017, reprezentanții partidelor politice au menționat despre aspectul încadrării cheltuielilor de telecomunicații la capitolul locațiune și întreținere

⁵⁹ Începând cu 1 mai 2018, cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real (la întreprinderi, organizații, instituții cu autonomie financiară, indiferent de tipul de proprietate și forma de organizare juridică, în continuare – unități) se stabilește în mărime de 15,44 lei pe oră sau de 2610 lei pe lună, calculat pentru un program complet de lucru în medie de 169 de ore pe lună.

<http://lex.justice.md/md/333943/>

minim de cheltuieli totale, de cel puțin 3 523 500 lei pentru 226 persoane, în timp ce cuantumul cumulat, raportat la CEC de către 12 partide pentru 198 de persoane este de 5 553 934 lei. Diferențele dintre numărul de persoane încadrate se datorează numărului mai mare de personal raportat de către monitorii Promo-LEX. Chiar dacă suma raportată este mai mare decât cea total estimată de Promo-LEX, cheltuielile segregate per partid separat denotă o situație antagonistă. Astfel, în urma comparațiilor de rigoare, cuantumul cheltuielilor neraportate de către formațiunile politice se ridică la 1 627 467 lei. Diferențele se constată la PSRM – cel puțin 254 088 lei, în situația în care acesta a raportat 34 de persoane încadrate, monitorii au observat 60 de persoane încadrate, PDM – cel puțin 870 079 lei, în situația în care acesta a raportat 25 de persoane încadrate, iar monitorii au observat 84 de persoane, PN – cel puțin 145 478 lei, în situația în care acesta a raportat 2 persoane, iar monitorii au observat 13, PSRM – 254 088 lei, în situația în care acesta a raportat 36 persoane, iar monitorii au observat 39; PPȘ – 336 942 lei, în situația în care acesta a raportat 57 de persoane, iar observatorii au raportat 47; PPPDA – 15 660 lei, în situația în care acesta nu a raportat nici o persoană angajată, iar monitorii au raportat 1 persoană; PPVP – 5 220 lei, în situația în care acesta nu a raportat nici o persoană angajată, iar monitorii au raportat 1 (a se vedea *graficul nr. 13*).

Promo-LEX reiterează că sunt situații în care partidele și-ar fi achitat lunar angajații cu salarii sub nivelul cuantumului salariului minim garantat în 2018, adică de 2 610 lei. Astfel, atragem atenția organelor competente, în speță Inspectoratului de Stat al Muncii pentru verificarea partidelor care oficial au achitat angajaților mai puțin de 2 610 lei. Acestea sunt PPȘ și PSRM.

Date obținute în baza monitorizării Promo-LEX în sem. I 2018

f) Cheltuieli pentru deplasări în țară și peste hotare

1) Deplasări peste hotare

Imagine preluată de pe pagina oficială web a PSRM

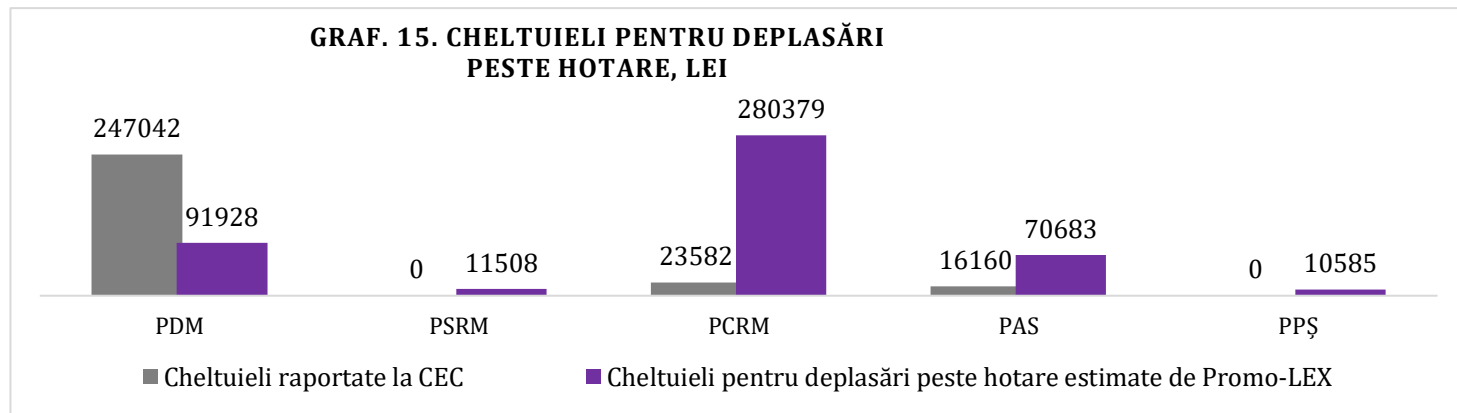
Potrivit datelor livrate de către monitorii Promo-LEX, pentru cele 1645 de activități și evenimente desfășurate în semestrul I al anului 2018 de partidele politice din Republica Moldova, s-au parcurs cel puțin 183 268 km în interiorul țării și au fost efectuate cel puțin 18 deplasări peste hotarele țării, în interes de partid (A se vedea tabelul nr. 12 și *graficul nr. 12*).

*Tabelul nr. 12. Deplasările partidelor politice din Republica Moldova peste hotarele țării,
în semestrul I al anului 2018*

Data deplasării	Partid politic	Destinația deplasării	Nr. delegați	Cost cazare, lei	Cost bilete/ tur-retur, lei	Perioada șederii	Nr. bilete
16.03.2018	PSRM	Chișinău - Baku	1 pers.	1 050	3 178	1 zi	1
11-13.04.2018		Chișinău – Sankt Petersburg	1 pers.	3 150	1 540	3 zile	1
27.04.2018		Chișinău – Sankt Petersburg	1 pers.	1 050	1 540	1 zi	1
26.02.2018	PDM	Chișinău – Târgul Ocna	1 pers.	1 050	1 000	1 zi	Automobil
07.04.2018		Chișinău - Ierusalim	1 pers.	1 050	4 970	1 zi	1
06.06.2018		Chișinău – Washington DC	5 pers.	15 750	68 109	2 zile	5
09.02.2018	PCRM	Chișinău - Moscova	2 pers.	2 100	10 878	2 zile	2
11.05.2018		Chișinău - Moscova	1 pers.	1 050	5 439	1 zi	1
26.05.2018		Chișinău - Shenzen	1 pers.	2 100	8 387	2 zile	1
26.06.2018		Chișinău - Beijing	15 pers.	31 500	218 925	2 zile	15
27.01.2018	PAS	Chișinău – Parma/Bologna	1 pers.	2 100	2 732	2 zile	1
11.02.2018		Chișinău – Washington DC	1 pers.	2 100	13 621	2 zile	1
28.02.2018		Chișinău - Bruxelles	1 pers.	1 050	6 720	1 zi	1
15.03.2018		Chișinău - Kiev	3 pers.	3 150	11 676	1 zi	3
16.08.2018		Chișinău - Riga	3 pers.	6 300	15 294	2 zile	3
06.06.2018		Chișinău - Vilnius	1 pers.	2 100	3 840	2 zile	1
13.01.2018	PPȘ	Chișinău - Trento	1 pers.	2 100	3 500	2 zile	1
27.01.2018		Chișinău - Bruxelles	1 pers.	1050	3 935	1 zi	1

Pentru estimarea cheltuielilor de deplasare în afara țării a fost luat costul билетelor de avion și costul minim protocolar pentru cazare per delegat. Deplasările au variat de la caz la caz, PSRM și PCRM au avut cele mai multe deplasări în Federația Rusă și China, PDM - în SUA, Israel și România, PAS - în SUA, Italia, Ucraina, Belgia, Lituania și Letonia, PPȘ - în Belgia și Italia (A se vedea graficul nr. 14).

Amintim că și anterior și de această dată Promo-LEX a calificat și califică deplasările în străinătate, inclusiv schimbul de delegații la nivel internațional, drept donații și, în lipsa unei mențiuni exprese la art. 25 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 294 din 21 decembrie 2007 privind partidele politice, cheltuielile pentru acestea sunt, de facto, cheltuieli de deplasare acoperite de către altă persoană decât de către partid. Astfel, la efectuarea unei deplasări, achitată din contul altei persoane decât partidul, cel din urmă va indica cheltuielile legate de deplasare în *Registrul donațiilor sub formă de proprietăți, bunuri, servicii gratuite sau în condiții mai avantajoase decât valoarea comercială, achitarea unor bunuri sau servicii utilizate de partid*⁶⁰ la compartimentul “bunuri sau servicii utilizate de partid.”

Date obținute în baza monitorizării Promo-LEX în sem. I 2018

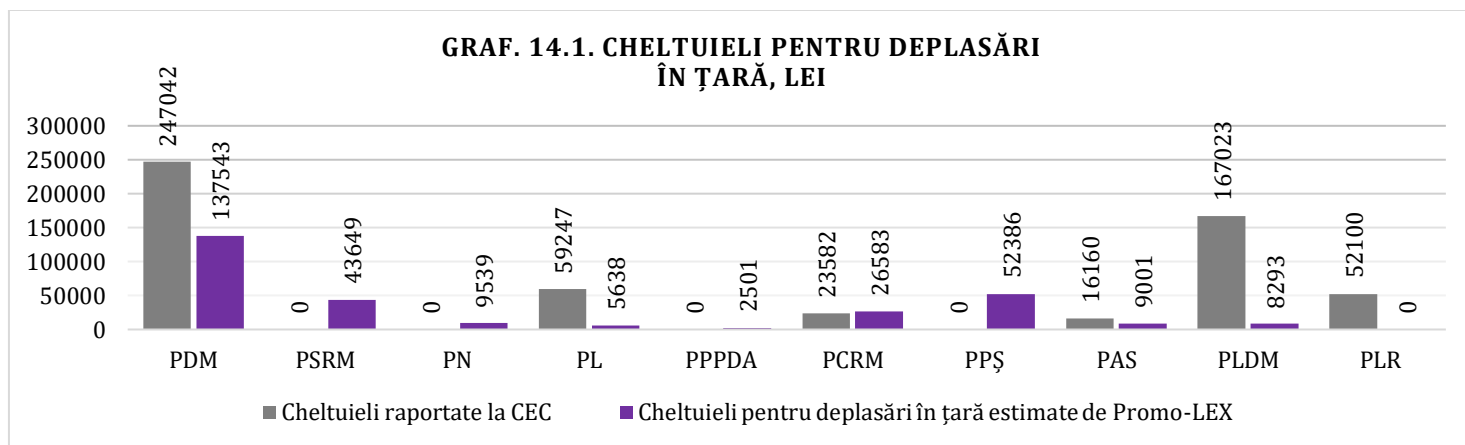
2) Deplasări în țară

Formula de calcul utilizată pentru estimarea cheltuielilor pentru deplasări în țară reflectă un mediu de consum de 9 l/100 km (automobil), 10 l/100 km (microbuz), 35 l/100 km (autocar) înmulțit la distanța parcursă și la prețul de combustibil de 18 lei. Asociația Promo-LEX a estimat cheltuielile pentru deplasări în țară în baza distanțelor parcurse raportate de către monitori, astfel PLDM a parcurs cel puțin 5 119 km, PN – 5 888 km, PCRM – 16 397 km, PSRM – 26 944 km, PL – 3 480 km, PAS – 5 556 km, PPPDA – 1 544 km, PPȘ – 32 337 km, PLR – 0 km.

Potrivit observatorilor Promo-LEX, cel puțin 10 partide politice au efectuat cheltuieli de deplasare în țară în vederea organizării diferitor activități promoționale ori statutare, inclusiv a celor raportate supra. Dacă e să ne referim la deplasările efectuate strict în Republica Moldova, atunci doar 5 partide au indicat cheltuieli aparent reale în rapoartele depuse la CEC (PDM, PL, PLDM, PAS și PLR). Celelalte 5 partide (PSRM, PN, PCRM, PPDA, PPȘ) au raportat la această categorie cheltuieli 0 sau sub nivelul estimărilor, în condițiile în care estimările Promo-LEX demonstrează contrariul (A se vedea graficul nr. 14.1).

În concluzie, potrivit estimărilor Promo-LEX, cel puțin 5 partide politice (PSRM, PN, PCRM, PPDA, PPȘ) nu au raportat un quantum de 111 076 lei pentru deplasări în țară și 4 formațiuni (PSRM, PCRM, PAS, PPȘ) nu au raportat un quantum de cel puțin 333 413 lei pentru deplasări în afara țării. Pentru a vizualiza totalurile estimărilor pentru ambele tipuri de deplasări, vedeți graficul nr. 15.

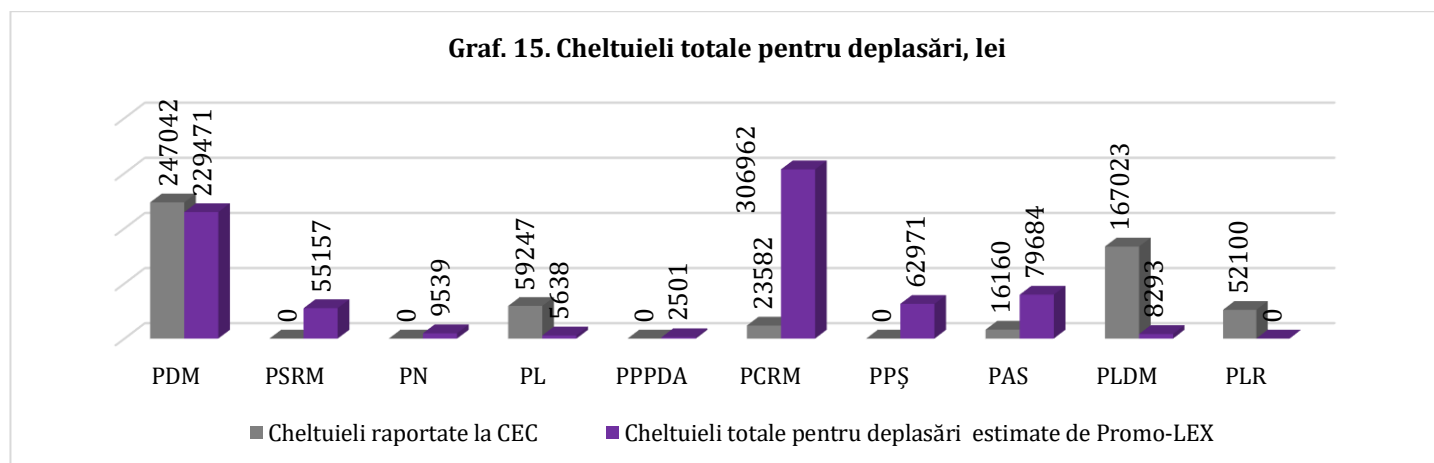
⁶⁰ Anexa 6 la Regulamentul privind finanțarea activității partidelor politice, aprobat prin hot. CEC nr.4401 din 23.12.2015

Date obținute în baza monitorizării Promo-LEX în sem. I 2018

Promo-LEX își reiterează recomandarea privind separarea categoriei de cheltuieli pentru deplasări în țară și peste hotare în două linii de buget (destinații de cheltuieli) distincte cu scopul de a aduce claritate asupra acestor tipuri diferite de cheltuieli, diferite ca și cost, dar și ca implicații aferente (cazare, diurnă etc.).

Adițional, menționăm că este necesară și utilă exceptarea deplasărilor în străinătate de la interdicția finanțării sau prestării serviciilor cu titlu gratuit ori susținerii materiale sub orice formă, direct și/sau indirect, a partidelor politice de către alte state și organizații internaționale, în condițiile în care reprezentanții partidelor politice sunt invitați să participe la întruniri desfășurate peste hotarele țării, cheltuielile legate de deplasare fiind suportate de către organizatori.

Date obținute în baza monitorizării Promo-LEX în sem. I 2018

3.3.2 Estimarea cheltuielilor pentru evenimente și promovarea partidelor politice constatate de monitorii Promo-LEX și nereflectate în rapoartele anuale

a) Cheltuieli pentru evenimente publice

Cheltuielile pentru această linie de buget constau din onorariile persoanelor implicate în organizare și desfășurare (spre ex., artiști, animatori, moderatori, traineri - onorariul fiecărui artist (tariful de piață înmulțit la timpul de facto utilizat per eveniment), costurile de închiriere a spațiului, scenă, sonorizare, mediatizarea pe www.privesc.eu, cât și în mass-media locală și regională a evenimentelor, materiale poligrafice, promoționale, panouri stradale și mobile, cheltuieli de transport etc.

Potrivit monitorilor Promo-LEX, cel puțin 4 partide politice au efectuat cheltuieli pentru organizarea a 78 de concerte cu ocazia hramurilor orașelor și satelor sau în cadrul anumitor campanii sociale, activități de divertisment, printre care și o proiecție de film, campanii sociale. Potrivit estimărilor, 4 partide politice (PPȘ, PDM, PN și PSRM), despre care au fost operate date, au omis raportarea cheltuielilor în quantum cumulat de cel puțin 8 845 270 lei cu referire la organizarea evenimentelor (plata chiriei sălii, onorarii pentru artiști, organizare și întreținere, inclusiv mediatizarea evenimentelor) (A se vedea graficul nr. 16).

PDM a organizat cel puțin 56 de concerte. Pentru PDM au evoluat: Fuego, Formația „Tharmis”, colectivul de dansuri „Iuventa” (3), ansamblele folclorice „Valenasele” (2) din s. Văleni și „Roata Norocului” (2) din Andrusul de Sus, Adriana Ochisanu (4), Ansamblul Izvoras, Lenuța Gheorghiuța (4), formația „Potcoava”, Maria Sarabaș, Ansamblurile de dansuri „Cociulenii” din s. Tochile Raducani și s. Covurlui, Doinița Gherman, Igor Rusu (2), artiști de la Casa de Cultură Țaul, r. Dondușeni, orchestra „Alboreanca”, ansamblul de dans „Spicușor”, Vitalie Dani (2), formația Duet, actori de la teatrul din Comrat, Gabriel Nebunu, Ady, Mariana Sura. Trupa DoReDos, Anișoara Puică, Vasile Macovei, Nicolae Cebotari, formațiile „Bucuria”, „Smărăndițele”, Tatiana Timuș și Vasile Macovei, ansamblurile raionale C. Bațura, „Busuioc”, „Izvoras”, Nicolae Botgros - cadou de la Ministerul Culturii, formația casei de cultură din Drochia, formația Milenium (2), orchestre militare, orchestra „Plai Moldovenesc”, Frații Advahov, Amelia și Valentin Uzun, Irina Rimes, formația „Blue”, Delia, Thomas Anders; clovni - 4, persoane mascate - 6, moderator și interpret - Doinița Gherman, Igor Cuciuc (2), Natalia Gordienko, Ian Raiburg, Zdob și Zdub, Anișoara Puică, Orchestra „Tharmis”/ Valentin Uzun, formația „Acord”, Corina Țepeș (2) și Costi Burlacu (2), ansamblul de muzică și dans „Flueras”. Cheltuielile estimate sunt de cel puțin 1 514 131 lei.

PPȘ a organizat cel puțin 20 de concerte. Pentru PPȘ au evoluat: Ion și Marcela Oprea (2), Doinița Gherman, Viorel Buliga, Gheorghe Țopa, o formație din 3 muzicieni, Ionel Istrati (2) și Mariana Colța, Igor Cuciuc (3) și un ansamblu de dansuri țigănești (2), Aura, Ionel Istrati, Vitalie Dani, Adrian Ursu, LARA, „Doredos”, Geta Burlacu, „Brio sonore”, trupa „Holograf” împreună cu Dan Bitman, Irina Rimes, Antonia, trupa de teatru cu spectacolul „Testamentul”, 4 artiști din ansamblul „Asorti”, ansamblul de dans din or. Comrat „DIUZ AVA” și 3 animatori. Cheltuieli estimate se ridică la cel puțin 354 186 lei.

CASA MEA E MOLDOVA
CENTRUL DE REPREZENTARE ȘI SUSTINERE A CONȚETĂTENILOR ÎN BOLOGNA
VĂ INVITĂ LA UN

MEGA Concert

Sâmbătă, 23 iunie | ora 16⁰⁰

INTERPRETĂ DE MUZICĂ POPULARĂ
MARIANA COLȚA

INVITAT SPECIAL
IONEL ISTRATI

AM PREGĂTIT O SURPRIZĂ CULINARĂ
MĂMĂLIGA TRADIȚIONALĂ
Vă așteptăm cu drag!

CU SUSTINEREA PARTIDULUI POLITIC "ȘOR"

PARTIDUL POLITIC ȘOR

INTRARE LIBERĂ

adresa - Circolo Arci Benassi, Sala 1 Viale Sergio Cavina 4
Pentru rezervări :+39 345 8460050

PSRM a organizat cel puțin 2 concerte cu ocazia hramurilor localităților cu focuri de artificii. Pentru PSRM a evoluat Elena Ter și artiști locali. Cheltuieli estimate se ridică la cel puțin 11 718 lei.

PN a organizat o proiecție de film la Cahul. Cheltuieli estimate sunt de cel puțin 1000 lei.

În informația livrată supra, Promo-LEX a avut posibilitatea de a contabiliza doar cheltuielile efectuate pentru prestația artiștilor (tabel 13). În tabelele de mai jos aceste categorii de cheltuieli sunt prezentate separat, în funcție de utilizarea scenei mobile/locățiunea spațiului, mediatizarea în rețeaua www.privesc.eu. Alte evenimente au fost contabilizate în tabelul nr. 14.

Imagine preluată de pe rețeaua de socializare Facebook

Tabelul nr. 13. Dezagregarea cheltuielilor pentru concerte și mediatizarea acestora

Partid	Onorarii, artiști	Scena mobilă/ arenda spațiu	Mediatizarea concertelor www. Privesc.eu	Total
PDM	1 514 131	111 024	n/a	1 625 155
PSRM	11 718	-	-	11 718
PN	-	4 000	n/a	4 000
PPȘ	354 186	175 743	7 020	536 949

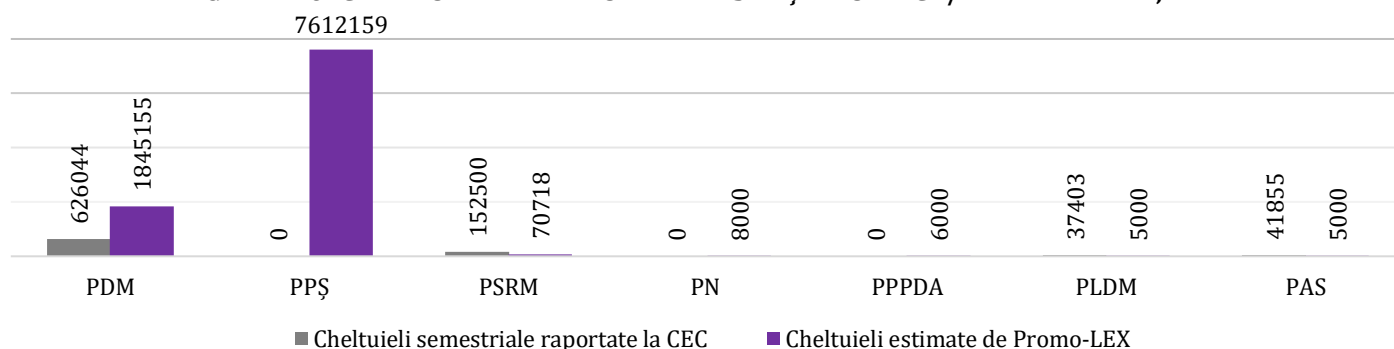
Tabelul nr. 14. Dezagregarea cheltuielilor pentru alte evenimente

Partid	Tip eveniment	Denumire eveniment	Detalii eveniment	Cheltuieli total estimate, lei

PDM	Campanii Sociale Activități de divertisment	<i>O faptă bună</i> - în cel puțin 10 localități	Salubrizări, cadouri, ajutoare	30 000 lei
		<i>Nepoți de nădejde</i> – în cel puțin 11 localități	Ajutor pentru persoanele în etate, cel puțin 300 de bătrâni vizitați	45 000 lei
		<i>Caravana de Paști</i> - în cel puțin 4 localități	Pachete alimentare cu produse pascale	30 000 lei
		Campania <i>Inima deschisă</i> - în cel puțin 10 localități	Donații pentru copiii grav bolnavi, ajutoare materiale și financiare	100 000 lei
		<i>Ziua îndrăgostiților</i> – în cel puțin 10 localități	Baloane/ felicitări	5 000 lei
		<i>Mese festive</i> – în cel puțin 20 localități	Produse alimentare, băuturi	10 000 lei
	Total estimat:			220 000 lei
PSRM	Campanii sociale Activități de divertisment	<i>Competiții sportive</i> – în cel puțin 6 localități	Mini fotbal feminin, premii	3 000 lei
		<i>Cadouri - pachete alimentare</i> – în cel puțin 15 localități	Pachete cu produse alimentare	50 000 lei
		<i>Marș automobilistic</i> – în cel puțin 4 localități	Combustibil	6 000 lei
	Total estimat:			59 000 lei
PPFDA	Campanii sociale Activități de divertisment	Campania <i>Magia din cutia pentru pantofi</i>	100 pachete cu dulciuri cu ocazia sărbătorilor de iarnă la pacienții spitalului clinic municipal Bălți, departamentul pediatrie; la internatul de la Strășeni; în s. Răuțel din r. Fălești	6 000 lei
	Total estimat:			6 000 lei

PPȘ	Campanii sociale Activități de divertisment	Campania Uniunea Orheiul Nou - în cel puțin 4 localități ale r. Orhei Cadouri în r. Orhei Construcția complexului Orhei Land Întreținerea complexului Orhei Land pentru 01-30.06.2018	Iluminare stradală Cadouri oferite localnicilor Instalarea caruselelor Plata angajaților (25 angajați* salariul minim)	2 000 000 lei 10 000 lei 5 000 000 lei 65 210 lei
	Total estimat:			7 075 210 lei
PN	Activități de divertisment	Serbarea zilei copiilor în cel puțin 4 localități Ziua veteranului Lansare de lampioane	100 unit. baloane, 100 înghețate 30 unit. flori 10 unit. lampioane	2 000 lei 1 000 lei 1 000 lei
	Total estimat:			4 000 lei
PLDM	Campanii sociale	<i>Vizitarea persoanelor în etate</i>	300 lalele și felicitări	5 000 lei
	Total estimat:			5 000 lei
PAS	Activități de divertisment	<i>Pas Quiz Nights</i> <i>Flashmob-uri</i>	5 astfel de activități 4 flashmob-uri Costuri de organizare	5 000 lei
	Total estimat:			5 000 lei

GRAF. 16. CHELTUIELI PENTRU MANIFESTAȚII PUBLICE/DIVERTIMENT, LEI

Date obținute în baza monitorizării Promo-LEX în sem. I 2018

c) Cheltuieli pentru presă și materiale promoționale

În vederea estimării cheltuielilor pentru materiale promoționale și poligrafice, drept bază de calcul a fost luat fiecare tip de material promoțional raportat de monitorii Promo-LEX înmulțit la prețurile minime identificate pe piață. Conform verificărilor, prețul minim lunar estimativ al unei unit. de poster format A3, hârtie lucioasă constituie 2,5 lei

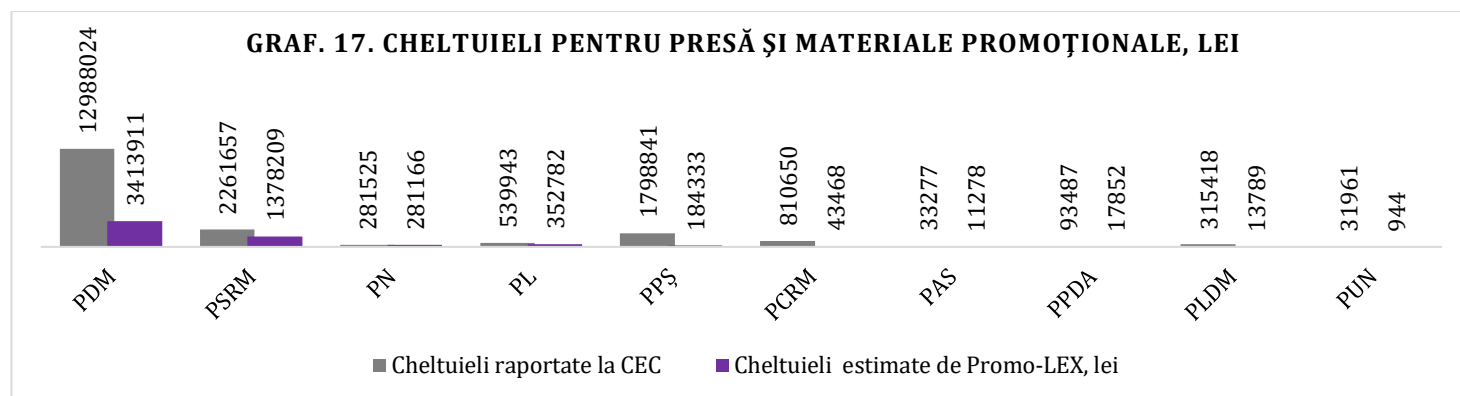
pentru un tiraj de 5 000; 1 unit. de calendar format A3, hârtie lucioasă color – de 2,5 lei; a unei unit. de poster A4, hârtie mată – de 0,5 lei pentru un tiraj de 15 000, costul unei broșuri/carte de 110 pagini – 49,9 lei, costul unei unit. de ziar A3 – de 0,48 lei pentru un tiraj de 100 000 ex., costul unei unit. de pliant 21 × 20 cm² – 2 lei; 1 unit. de flyer pentru mâner, tir. 200 000 ex., hârtie lucioasă – de 2,5 lei; 1 unit. de pliant 15 × 20 cm² la un tir. 300 000 ex. – de 0,5 lei; 1 unit. de pliant 10 × 12 cm² la un tir. 50 000 ex. – 1 leu, 1 balon imprimat cu mesaj și logo – 2,5 lei, 1 magnet cu mesaj și logo – 3,5 lei, 1 flyer A5 – 0,5 lei, 1 abțibild 9 × 11,5 cm² – 3 lei.

Potrivit monitorilor Promo-LEX, cel puțin 10 partide politice au efectuat cheltuieli pentru presă și materiale promoționale. În toate cazurile Promo-LEX a constatat și estimat cheltuieli mai mici decât cele pe care le-au raportat partidele, ceea ce este un lucru pozitiv, însă în același timp, asociația atrage atenția repetat asupra necesității stringente de modificare urgentă a anexei 8 a Regulamentului CEC privind gestiunea financiară a partidelor politice prin desfășurarea compartimentului III al raportului vizat.

Astfel, se recomandă delimitarea categoriilor de cheltuieli „**presa**” și „**materiale promoționale**”, unde categoria „**presa**” să însemne „**publicitate**” și să includă subcategoriile specifice publicității: **TV, radio, mijloace de informare electronică, presa scrisă, panouri/publicitate stradală și mobilă**. Am identificat în această situație o breșă ce le-ar permite partidelor să camufleze destinațiile plăților după bunul lor plac. Menționăm că formularul de raport utilizat în perioada electorală este unul mai detaliat comparativ cu acesta, iar liniile de buget se referă strict la câte o categorie, și nu la 3 ori 4 la un loc. Adicional, amintim că în cazul lipsei categoriei de cheltuieli pentru consultanță politică, am inclus la respectiva categorie, cheltuielile suportate de PDM pentru serviciile companiei americane Cogent Strategies LLS, în cuantum de peste 128 de mii de dolari, echivalentul a 2 170 483 lei, suportate în primele șase luni din 2018. (A se vedea graficul 18).

Așadar, Promo-LEX recomandă introducerea subcategoriilor de cheltuieli **Publicitate TV, Publicitate radio, Publicitate în rețeaua internet, Publicitate în presa scrisă, Publicitate stradală și mobilă**, la cheltuielile majore, similar raportului financiar pe care concurenții electorali îl prezintă la Comisia Electorală Centrală în campaniile electorale.

Totodată, Promo-LEX consideră esențială necesitatea reglementării publicității politice în perioada dintre alegeri, astfel încât, ca și în campania electorală, aceasta să conțină sintagma „**publicitate politică**”, datele de identificare ale entităților care a achitat pentru aceasta și data ordinului bancar de plată.

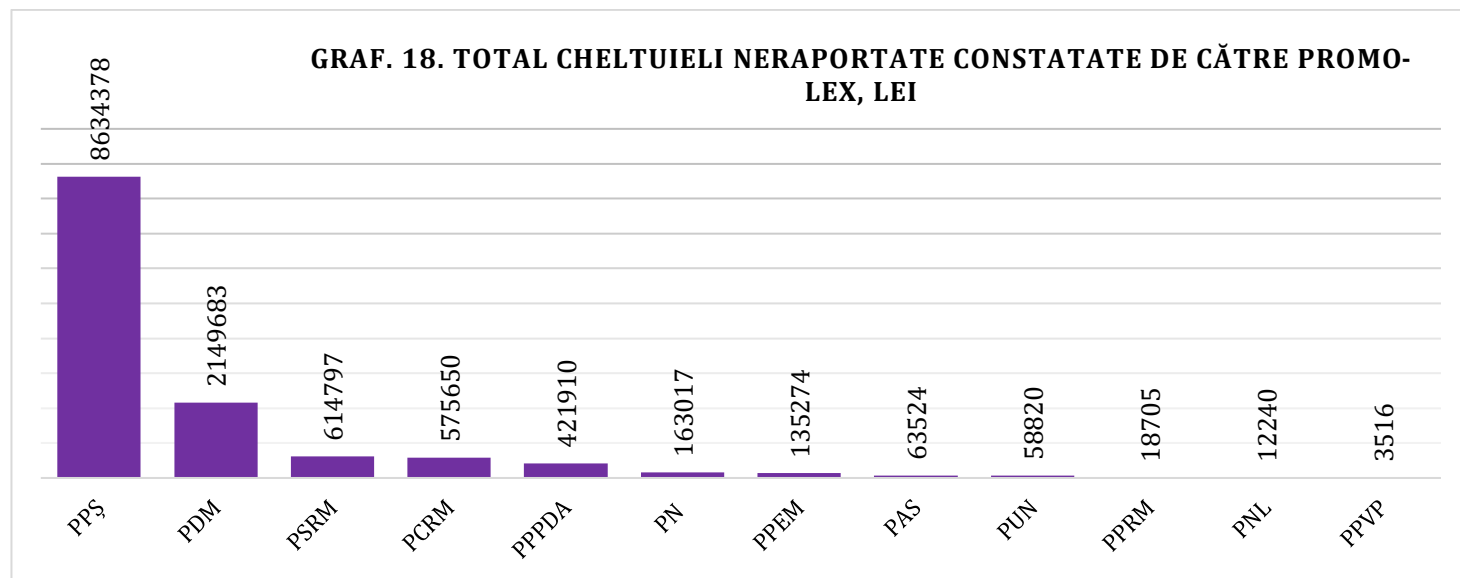

Date obținute în baza monitorizării Promo-LEX în sem. I 2018

În final, constatăm neraportarea cheltuielilor din partea a 12 partide politice în cuantum total de 12 851 514 lei. Categoria de cheltuieli pentru evenimente publice fiind cea mai netransparentă, potrivit constatărilor, având un cuantum de cel puțin 8 845 270 lei estimați ca fiind neraportați. Totodată, dacă e să ne referim la totalul cheltuielilor estimate și neraportate, Promo-LEX reiterează și de această dată faptul că cuantumul estimat nu este unul complet, întrucât categoria de cheltuieli „**pentru presă și materiale promoționale**” nu permite elucidarea altor 3 tipuri de cheltuieli efectuate de partide în scopul promovării politice și care sunt semnificative. De asemenea, inexistența categoriei de cheltuieli „**consultanță politică**” creează neclarități, deoarece aceasta este de mare interes, fiind tot mai

des utilizată, însă rămâne în obscuritate, partidele fiind impuse să includă cheltuielile pentru aceasta la o cu totul altă categorie de cheltuieli, care conform celor descrise mai sus, este la fel de netransparentă. În același timp, categoria de cheltuieli **deplasări în țară și peste hotare** ar elucida mai multe informații privitor la cheltuielile efectuate pentru acestea, dacă ar fi separată și astfel nu ar trezi suspiciuni de orice fel în privința provenienței banilor pentru achitarea acestora.

Din aceste considerente, Promo-LEX constată lipsa de transparență în raportarea de facto a cheltuielilor partidelor la categoria **presă și materiale promoționale și deplasări în țară și peste hotare**, precum și faptul că actualul model de raport financiar contribuie la obscurizarea anumitor tipuri de cheltuieli ale partidelor politice din Republica Moldova (A se vedea graficul nr. 18).

Date obținute în baza monitorizării Promo-LEX în sem. I 2018

RECOMANDĂRI

Parlamentului Republicii Moldova:

- Amendarea LPP 294 prin excluderea prevederii care interzice finanțarea campaniilor electorale și a partidelor politice de către cetățenii Republicii Moldova aflați temporar în străinătate;
- Excepția deplasărilor în străinătate de la interdicția finanțării sau prestării serviciilor cu titlu gratuit ori susținerii materiale sub orice formă, direct și/sau indirect, a partidelor politice de către alte state și organizații internaționale, în condițiile în care reprezentanții partidelor politice sunt invitați să participe la întruniri desfășurate peste hotarele țării, cheltuielile legate de deplasare fiind suportate de organizatori⁶¹.
- Completarea art. 29 alin. (3) și (4) din Legea privind partidele politice cu prevederi exprese ce ar obliga CEC să publice datele privind suma donată, identitatea donatorului (numele/prenumele deplin, denumirea și forma organizatorică), domiciliul/sediul și ocupația/locul de muncă sau genul de activitate, atât din rapoartele financiare anuale, cât și din cele semestriale, inclusiv din Anexele acestora.
- Reglementarea publicității politice în perioada dintre alegeri, astfel încât publicitatea să fie însoțită de următoarele însemne: sintagma „publicitate politică”, datele de identificare ale persoanei care a achitat pentru aceasta și data ordinului bancar de plată.
- Modificarea Legii 294 prin micșorarea plafoanelor donațiilor efectuate de către persoanele fizice și juridice pentru partidele politice, corespunzător nivelului mediu de trai, adică a cel mult 12 salarii medii pe economie.
- Ținând cont de faptul că nivelurile amenzilor disponibile în temeiul prevederilor Codului contravențional și penal în unități convenționale sunt prea mici, mai ales în comparație cu sumele care pot fi donate unui partid, Promo-LEX recomandă mărirea valorilor amenzilor peste nivelul actual.
- Modificarea art. 26 (alin. 3) al Legii 294, prin introducerea în enunțul „provenite din cotizații de membru și donații” a sintagmei „și subvenții de la bugetul de stat”.

Comisiei Electorale Centrale:

- Uniformizarea formatului Rapoartelor privind gestiunea finanțelor partidelor cu cel al Rapoartelor privind finanțarea campaniilor electorale.
- Calificarea Anexelor drept parte componentă a Rapoartelor privind gestiunea finanțelor publice și asigurarea publicității acestora.
- Modificarea formularului de raport financiar prin:
 - separarea categoriei de cheltuieli de deplasare în țară și peste hotare în două linii de buget distincte;
 - separarea categoriei de cheltuieli „Întreținerea și/sau locațiunea sediilor” în două linii de buget distincte;
 - introducerea subcategoriilor de cheltuieli la categoriile majore ale raportului financiar anual, similar raportului financiar pe care concurenții electorali îl prezintă în campaniile electorale. De exemplu: „Cheltuieli pentru recompensele voluntarilor/agitatorilor”, subcategoriile specifice publicității: TV, radio, mijloace de informare electronică, presa scrisă, panouri/publicitate stradală și mobilă etc.;
 - includerea în structura raportului financiar a unei categorii noi de cheltuieli – „cheltuieli pentru consultanță”;
- Publicarea și asigurarea transparenței reale a donațiilor privind suma donată, identitatea donatorului (numele/prenumele deplin, denumirea și forma organizatorică), domiciliul/sediul și ocupația/locul de muncă sau genul de activitate.

Partidelor politice:

⁶¹ Prin acceptarea donațiilor reprezentanții partidelor politice își asumă pe propria răspundere că organizațiile finanțatoare sunt de bună credință, iar sursele de finanțare ale acestora sunt legale și transparente.

- Asigurarea transparenței în acumularea veniturilor și utilizarea mijloacelor financiare cheltuite în perioada inter-electorală;
- Respectarea prevederilor legale în privința colectării cotizațiilor și donațiilor, neadmițând fals în acte, fie prin utilizarea Mașinilor de Casă și Control, fie prin eliberarea bonurilor de plată;
- Respectarea cadrului legal privind: plasarea contului bancar special pe pagina web a partidului, rapoartele semestriale și anuale, informația referitoare la mărimea cotizației și modul achitării;
- Crearea paginilor oficiale (web) din partea partidelor politice care beneficiază de alocații de la bugetul de stat și furnizarea informațiilor despre acestea Comisiei Electorale Centrale;

Organelor de Drept:

- Investigarea, în conformitate cu prevederile legislației contravenționale sau penale, a cazurilor menționate în acest raport, în special, simularea procedurii de colectare a donațiilor și cotizațiilor de către PDM.
- Verificarea partidelor politice în privința plății salariilor sub nivelul cuantumului minim garantat al salariului pentru anul 2018.

LISTA DE ABREVIERI

APL – Administrația Publică Locală

art. – articolul

CC – Curtea de Conturi

CEC – Comisia Electorală Centrală

CICDE – Centrul de Instruire Continuă și Cercetare în Domeniul Electoral

Comisia de la Veneția și OSCE/ODIHR - Opinia comună a Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept și a Biroului OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului

ENEMO - Rețeaua Europeană de Organizații de Monitorizare a Alegerilor

GRECO – Grupul de State împotriva Corupției

LPP – Legea nr.294 privind partidele politice

MCC – Mașini de casă și control

MJ – Ministerul Justiției al R. Moldova

MOA – Misiunea de Observare a Alegerilor

MPA – Partidul politic Mișcarea Populară Antimafie

MPSN – Mișcarea Profesioniștilor „Speranța-Надежда”

MSPFN – Mișcarea social-politică „Forța Nouă”

MSPRRM – Mișcarea Social-Politică a Romilor din Republica Moldova

OSC – Organizații ale Societății Civile

OSCE/ODIHR –Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului

OT – Organizații teritoriale

PAD – Partidul Acțiunea Democratică

PAM – Partidul Politic Partidul Agrar din Moldova

PAS – Partidul Politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”

PC – Partidul Conservator

PCNM – Partidul politic „Casa Noastră – Moldova”

PCRm – Partidul Comuniștilor din Republica Moldova

PPDA – Partidul Politic „Democrația Acasă”

PDM – Partidul Democrat din Moldova

PE – Partidul European

PFSM - Partidul Politic ”Frontul Salvării Moldovei”

PL – Partidul Liberal

PLD – Partidul Legii și Dreptății

PLDM – Partidul Liberal Democrat din Moldova

PLR – Partidul Politic „Partidul Liberal Reformat”

PMAE – Partidul Mișcarea „Acțiunea Europeană”

PMUEM – Partidul „Moldova Unită – Единая Молдова”

PN – Partidul politic Partidul Nostru

PNAIAA - Planul Național de Acțiuni pentru Implementarea Acordului de Asociere RM-UE

PNL – Partidul Național Liberal

PNOI – Partidul Politic Noua Opțiune Istorică

PPCD – Partidul Popular Creștin Democrat

PPPDA – Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr”

PPDM – Partidul Politic „Partidul Popular Democrat din Moldova”

PPEM – Partidul Politic „Partidul Popular European din Moldova”

PPM – Partidul „Patrioții Moldovei”

PPNT – Partidul Politic „Pentru Neam și Țară”

PPP – Partidul Politic „PATRIA”

PPRM – Partidul Politic Partidul Popular din Republica Moldova

PPSM – Partidul Popular Socialist din Moldova

PPȘ – Partidul Politic Șor
PR – Partid Politic Partidul „RENAȘTERE”
PReg – Partidul Regiunilor din Moldova
PRM – Partidul Republican din Moldova
PRSM – Partidul Politic „Partidul Ruso-Slavean din Moldova”
PSD – Partidul Social Democrat
PSM – Partidul Socialist din Moldova
PSP – Partidul Politic „Partidul Societății Progresiste”
PSRM – Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”
PUCM – Partidul Politic Uniunea Centristă din Moldova
PUM – Partidul Politic pentru Unirea Moldovei
PUN – Partidul Unității Naționale
PVE – Partidul Politic Partidul Verde Ecologist
PPVP – Partidul Politic Partidul Voința Poporului
SFS – Serviciul Fiscal de Stat
SNIA – Strategia Națională de Integritate și Anticorupție
UAT – unitatea administrativ-teritorială

Anexa nr.1 Lista prețurilor raionale pentru estimarea 1 m² de spațiu în locațiune⁶²

1	Orhei	1m2 = 240 lei
2	Șoldănești	1m2 = 100 lei
3	Hâncești	1m2 = 150 lei
4	Cahul	1m2 = 103 lei
5	Telenești	1m2 = 96 lei
6	mun. Bălți	1m2 = 150 lei
7	Vulcănești	1m2 = 100 lei
8	Basarabeasca	1 m2 = 80 lei
9	Soroca	1m2 = 80 lei
10	Cimișlia	1m2 = 50 lei
11	mun. Chișinău	1m2 = 300 lei
12	UTA Găgăuzia	1 m2 = 98 lei
13	Ștefan Vodă	1m2 = 90 lei
14	Taraclia	1m2 = 80 lei
15	Leova	1m2=116
16	Ocnia	1m2 = 120 lei
17	Drochia	1m2 = 100 lei
18	Anenii Noi	1m2 = 100 lei
19	Florești	1m2 = 110 lei
20	Criuleni	1m2 = 161 lei
21	Sângerei	1m2 = 170 lei
22	Glodeni	1m2 = 50 lei
23	Dubăsari	1m2 = 20 lei
24	Râșcani	1m2 = 100 lei
25	Dondușeni	1m2 = 100 lei
26	Edineț	1 m2 = 110 lei
27	Briceni	1m2 = 100 lei
28	Fălești	1 m2 = 100 lei
29	Călărași	1m2 = 100 lei
30	Strășeni	1m2 = 170 lei
31	Nisporeni	1m2 = 110 lei
32	Căușeni	1m2 = 100 lei
33	Rezina	1m2 = 110 lei
34	Ungheni	1m2 = 270 lei

⁶² Conform constatărilor monitorilor Promo-LEX.